Neapolis University

HEPHAESTUS Repository **http://hephaestus.nup.ac.cy**

Department of History, Politics and International Studies MSc in International Relations,Strategy and Security

2023-01

þÿ— ¡ É Ã ¹ º ® • ¹ Ã ² ¿ » ® Ã Ä · ½ Ÿ Å º Á :
þÿ ‘ ¹ Ä ¯ µ Â Ä · Â Ã Í ³ º Á ¿ Å Ã · Â .

þÿ • Ä Ì ² ± Â , ™ É ¬ ½ ½ · Â

þÿ œ µ Ä ± À Ä Å Ç ¹ ± º Ì Á Ì ³ Á ± ¼ ¼ ± ” ¹ µ ¸ ½ Î ½ £ Ç - Ã µ É ½ , £ Ä Á ± Ä · ³ ¹ º ® Â º ± ¹ ‘ Ã Æ ¬ » µ ¹ ± Â
þÿ š ¿ ¹ ½ É ½ ¹ º Î ½ • À ¹ Ã Ä · ¼ Î ½ , ¤ µ Ç ½ Î ½ º ± ¹ ‘ ½ ¸ Á É À ¹ Ã Ä ¹ º Î ½ £ À ¿ Å ´ Î ½ , ± ½ µ À ¹ Ã Ä ®

http://hdl.handle.net/11728/12436

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΙΣΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ

ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΝΤΟΒΑΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ/2023

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΙΣΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ

ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ

Διατριβή η οποία υποβλήθηκε προ απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στις Διεθνείς Σχέσεις, στρατηγική και Ασφάλεια στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΝΤΟΒΑΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ/2023

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © **Ιωάννης Ντόβας, 2023**

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της διατριβής από το Πανεπιστημίου Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραιτήτως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Περιεχόμενα

Περίληψη 5

Abstract 6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 7

Εισαγωγή 7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 10

Βιβλιογραφική Επισκόπηση 10

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 12

Μεθοδολογία Έρευνας 12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 13

Οι σχέσεις Ουκρανίας – Ρωσίας μετά το 1990 έως το 2020 13

4.1 Η επανάσταση μεϊντάνι 16

4.2 Η κατάληψη της Ουκρανίας (Ντονέσκ και Λουγκάνσκ) 19

4.3 Συμφωνίες Μινσκ Ι και Μινσκ ΙΙ 22

4.4 Η Ουκρανία από το 2016-2020 23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 25

Τα αίτια της εισβολής (Γεωπολιτικά αίτια) 25

5.1 Σχέσεις ΝΑΤΟ – Ουκρανία - Ρωσία 27

5.2 Βουκουρέστι 2008 31

5.3 Σχέσεις Ουκρανίας – Ευρωπαϊκής Ένωσης 32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 35

Τα αίτια της εισβολής 35

6.1 Ιδεολογικά αίτια: Ευρασιανισμός 35

6.2 Επιδιώξεις της ρωσικής ηγεσίας: Η Αναβίωση της Ρωσικής Αυτοκρατορίας 40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 43

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 43

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 47

Ονοματεπώνυμο Φοιτητή/Φοιτήτριας: Ιωάννης Ντόβας

Τίτλος Μεταπτυχιακής Διατριβής: Η Ρωσική Εισβολή στην Ουκρανία – Αιτίες της σύγκρουσης.

Η παρούσα Μεταπτυχιακή διατριβή εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις …….…… [ημερομηνία έγκρισης] από τα μέλη τη Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων: Χαράλαμπος Τσαρδανίδης, Καθηγητής

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Ρούσσος Σωτήρης, Καθηγητής

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Ευθυμιόπουλος Μάριος, Αναπληρωτής Καθηγητής

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία πρόκειται για μια προσπάθεια που ξεκίνησε περίπου πριν από δυο χρόνια και δεν θα μπορούσε να ολοκληρωθεί χωρίς την αμέριστη συμπαράσταση και υπομονή της οικογένειάς μου.

Οφείλω όμως και ένα τεράστιο «ευχαριστώ» και μια έκφραση ειλικρινούς ευγνωμοσύνης στον επιβλέποντα Καθηγητή κ. Τσαρδανίδη Χαράλαμπο, ο οποίος ακούραστα, μεθοδικά και ουσιαστικά με καθοδήγησε στα όμορφα μονοπάτια της ποιοτικής έρευνας, ανάλυσης και συγγραφής αυτής της εργασίας.

Περίληψη

Στη παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζονται το ζήτημα της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, εστιάζοντας στις αιτίες της σύγκρουσης. Από την ανάλυση του θέματος προκύπτει ότι οι αιτίες της εισβολής και της σύγκρουσης είναι πιο πολύ πολύπλοκες από ότι απλά αναφέρει ο Πρόεδρος Βλαντιμίρ Πούτιν, σχετικά με την καταπάτηση των δικαιωμάτων του ρωσόφωνου πληθυσμού της Ουκρανίας. Όλη αυτή η κατάσταση προέκυψε έπειτα από μια σειρά γεγονότων. Πρώτον, η άρνηση του Προέδρου της Ουκρανίας Γιανουκόβιτς, να υπογράψει τη Συμφωνίας Σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Ένωση και στη συνέχεια ολοκληρώθηκε με τη ρωσική εισβολή όπου η σύγκρουση συνεχίζεται ακόμα και σήμερα. Ενδεχομένως αποτελεί την πιο μεγάλη σε εύρος σύγκρουση στην μεταψυχροπολεμική εποχή. Αμέσως μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, η Ουκρανία απέκτησε την ανεξαρτητοποίηση της και προσέλκυσε το ενδιαφέρον των μεγάλων δυνάμεων του παγκόσμιου χάρτη. Από την πλευρά της Ρωσίας, η Ουκρανία αποτελούσε ανέκαθεν μια ισχυρή δύναμη και οικονομία, την οποία την χρειαζόταν και τη θεωρούσε απαραίτητη. Για αυτό δεν επιθυμούσε η Ρωσία την ένταξη της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ αλλά επιδίωκε να την εντάξει στο Ευρασίατικό της όραμα, βασιζόμενη στη θεωρία του Ευρασιανισμού.

Στόχος της εργασίας είναι η παρουσίαση της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, δίνοντας μια επεξήγηση για τις αιτίες που προκλήθηκε αυτή η σύγκρουση. Αρχικά γίνεται μια αναφορά στις σχέσεις του ουκρανικού κράτους με τη Ρωσία από το 1990 έως και το 2020. Στη συνέχεια θα καταγραφούν οι σχέσεις της Ουκρανίας, του ΝΑΤΟ και της Ρωσίας και οι σχέσεις της με την ΕΕ, καθώς και η Σύνοδος του Βουκουρεστίου του 2008. Μετά θα γίνει αναφορά στο φαινόμενο του Ευρασιανισμού και του Νέο Ευρασιανισμού. Η ανάλυση αυτή θα μας οδηγήσει και στα κυριότερα αίτια, όπως τον φόβο δημιουργίας μιας νέας δυσμενής ισορροπίας δυνάμεων με τυχόν ένταξη της Ουκρανίας και στο ΝΑΤΟ, την επιδίωξη από τη Μόσχα της αναβίωσης της Ρωσικής Αυτοκρατορίας κ σε συνδυασμό με τον Ευρασιανισμό.

Λέξεις κλειδιά: Διεθνείς σχέσεις, Κρίση, Πόλεμος, ΕΕ, ΝΑΤΟ, Ρωσία, Ουκρανία, Ευρασιανισμός, Νέο-Ευρασιανισμός, Ρωσική Αυτοκρατορία.

Abstract

The present dissertation examines the issue of Russia's invasion of Ukraine, focusing on the causes of the conflict. From the analysis of the matter, it appears that the causes of the invasion and the conflict are much more complex than what President Vladimir Putin simply mentions, regarding the violation of the rights of the Russian-speaking population in Ukraine. This whole situation came about after a series of events. First the refusal of the President of Ukraine Yanukovych to sign the Association Agreement with the European Union and then it ended with the Russian invasion where the conflict continues even today. It is possibly the largest-scale conflict in the post-Cold War era. Immediately after the dissolution of the Soviet Union, Ukraine gained its independence and attracted the interest of the major powers of the world map. From Russia's side, Ukraine has always been a strong power and economy, which it needed and considered indispensable. That is why Russia did not want Ukraine to join NATO, but sought to create Eurasia, based on the theory of Eurasianism. The aim of the paper is to present the invasion of Russia in Ukraine, giving an explanation of the causes that caused this conflict. This will be achieved by first covering the relations of the Ukrainian state with Russia from 1990 to 2020. It will then record the relations of Ukraine, NATO and Russia and its relations with the EU, as well as the Summit of Bucharest in 2008. Then reference will be made to the phenomenon of Eurasianism and New Eurasianism. This analysis will also lead us to the main cause, namely the revival of the Russian Empire and in combination with Eurasianism and the internal mistakes of Ukraine, pushed a country into permanent internal conflicts that reached its climax with the military invasion of Russia.

Keywords: Crisis, War, EU, NATO, Russia, Ukraine, Eurasianism, Neo-Eurasianism, Russian Empire.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Εισαγωγή

Ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα των τελευταίων χρόνων ήταν η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991. Αποτέλεσε ένα γεγονός που «τάραξε» τη μέχρι τότε σταθερότητα που επικρατούσε παγκοσμίως. Η ισχυρή ρωσική αυτοκρατορία διαλύθηκε και πολλά κράτη απέκτησαν την ανεξαρτητοποίηση τους. Από τα κράτη, τα οποία δημιουργήθηκαν, η Ουκρανία αποτελούσε το μεγαλύτερο, ισχυρότερο και σημαντικότερο κράτος μετά τη Ρωσία. Βέβαια η ανεξαρτητοποίηση της Ουκρανίας έμελλε να προκαλέσει πολλά θερμά επεισόδια και νέες εξελίξεις με τη Ρωσία στην πάροδο του χρόνου.

Κατά διαστήματα οι σχέσεις των δυο χωρών περάσανε από διάφορα στάδια. Η Ουκρανία κινούταν και δρούσε συνήθως σε συμφωνία με τη Ρωσία. Παρόλο αυτά όμως η Ουκρανία για να καταφέρει να αντέξει την διαρκή πίεση της Ρωσίας και να σταθεί στη νέα πραγματικότητα πραγμάτων, έπρεπε να ενισχυθεί τόσο εσωτερικά, στρατιωτικά για την άμυνα της χώρας αλλά και εξωτερικά. Η εξωτερική ενίσχυση της Ουκρανίας αφορούσε σύναψη συμμαχιών με τη Δύση. Δεν ήταν τόσο εύκολο, όμως, διότι στο εσωτερικό της χώρας επικρατούσε αναταραχή, λόγω ότι πέρα από τον πληθυσμό που είχαν καθαρή ουκρανική συνείδηση, υπήρχε και μεγάλο ποσοστό Φιλορώσων που ζούσαν κυρίως στα νότια και ανατολικά της χώρας. Το γεγονός αυτό, της στροφής της Ουκρανίας προς τη Δύση, στην προσπάθεια εύρεση νέων υποστηρικτών συμμαχιών καθώς και η γεωστρατηγική θέση που διαθέτει για πολλές μεγάλες δυνάμεις , αποτέλεσαν ένα σοβαρό ζήτημα στις σχέσεις ανάμεσα στην Ουκρανία και στη Ρωσία. Τα κύρια ζητήματα που απασχολούσαν τη ρωσική ηγεσία ήταν η θέση της Ουκρανίας στρατηγικά και τα πυρηνικά, τα οποία διέθετε αν και μονομερώς τα κατήργησε λίγα χρόνια αργότερα κατόπιν συμφωνίας με αντάλλαγμα την εγγύηση από τη Ρωσία της εθνικής της κυριαρχίας (Dobriansky,2000:129).

Κύρια πρωτοβουλία της Μόσχας ήταν η Ρωσία να διατηρήσει την Ουκρανία ουδέτερη και να ωθήσει την Ουκρανία να προσκολληθεί στα συμφέροντα της Ρωσίας. Με αυτό τον τρόπο η Ρωσία επιδίωκε να αποκτούσε μεγαλύτερη επιρροή στην Ουκρανία και να ενισχύσει την ασφάλεια της ίδιας της, καθώς τον πρώτο καιρό, όταν διαλύθηκε η Σοβιετική Ένωση, η Ρωσική Ομοσπονδία βρισκόταν σε πλήρη αποδιοργάνωση. Με την έλευση, όμως, στη Προεδρία της Ρωσίας του Βλαντιμίρ Πούτιν, η τάξη αποκαταστάθηκε.

Επίσης, όταν ο Πούτιν έγινε πρόεδρος, ήταν φανερό ότι επιθυμούσε καλές σχέσεις και συμμαχία με την Ουκρανία καθώς έτσι θα αυξανόταν η δύναμη της Ρωσίας παγκοσμίως.

Παρόλα αυτά όμως οι καλές σχέσεις της Ρωσίας και της Ουκρανίας δεν κράτησαν για πολλά χρόνια. Είτε έμμεσα (με την επιρροή που διέθετε στο Ρωσόφιλο πληθυσμό) είτε άμεσα με τον πόλεμο στην Κριμαία και την προσάρτηση της το 2014 , η Ρωσία δημιουργούσε διαρκώς προβλήματα στην Ουκρανία, με αποκορύφωμα την εισβολή που πραγματοποίησε τον Φεβρουάριο του 2022. Καθοριστικό ρόλο στα μέχρι τώρα γεγονότα φαίνεται να «παίζουν» αφενός οι ΗΠΑ και αφετέρου και τα κράτη της ΕΕ όπου προσπαθούν με οποιαδήποτε τρόπο να συνεισφέρουν στο δύσκολο αυτό έργο της Ουκρανίας.

Η διπλωματική αυτή εργασία επιδιώκει να αναλύσει τις σχέσεις της Ουκρανίας με τη Ρωσίας από το 1990 έως το 2020 και να εξετάσει τα κυριότερα γεγονότα που έλαβαν χώρα τους και που οδήγησαν στον πόλεμο καθώς και να ερευνηθούν τα αίτια που προκάλεσαν την εισβολή της Ρωσίας. Ακόμα επιδιώκεται να αναδειχθεί το ιστορικό υπόβαθρο της σύγκρουσης. Προκειμένου να απαντηθούν τα ερωτήματα αυτά, η εργασία χρησιμοποιεί τη θεωρητική προσέγγιση του νεοκλασικού ρεαλισμού.

Ο νεοκλασικός ρεαλισμός προτείνει μια αιτιολογική αλυσίδα με τρία στάδια: την ανεξάρτητη μεταβλητή (η σχετική ισχύς του κράτους), την παρεμβατική μεταβλητή (η «ζώνη μετάδοσης» σε εγχώριο επίπεδο, μέσω της οποίας φιλτράρονται οι συστημικές πιέσεις) και την εξαρτημένη μεταβλητή που είναι στην εργασία μας τα αίτια της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, όπου δίδεται και ιδιαίτερο βάρος. Ο νεοκλασικός ρεαλισμός δεν αποσκοπεί στο να δημιουργήσει μια γενική εικόνα για τη διεθνή πολιτική αλλά επικεντρώνεται στο να εξηγήσει την εξωτερική πολιτική ενός συγκεκριμένου κράτους. Στην περίπτωση του νεοκλασικού ρεαλισμού η εξωτερική πολιτική αποτελεί κύριο στοιχείο καθώς είναι το αποτέλεσμα μιας ιδιαίτερης σχέσης ανάμεσα στη δομή διεθνούς συστήματος και των εγχώριων επιρροών που δέχεται (Baylis & Smith & Owens, (2008). Όμως, για να επιτευχθεί η εξήγηση της διεθνούς πολιτικής κρίνεται σκόπιμο να ενσωματωθούν οι εσωτερικές μεταβλητές του κράτους. Για το λόγο αυτό αυτοί που ασχολούνται με το νεοκλασικό ρεαλισμό, θέλησαν να ανοίξουν το μαύρο κουτί λήψης αποφάσεων του κράτους. Τελικά για το νεοκλασικό ρεαλισμό, η εξωτερική πολιτική μιας χώρας οδηγείται κυρίως από τη θέση της στη δομή του διεθνούς συστήματος αλλά και από την εθνική ισχύ της. Υπάρχουν και νεοκλασικοί ρεαλιστές, όπως είναι ο Fareed. Zakaria (1998) , που υποστηρίζουν ότι οι πολιτικοί είναι εκείνοι οι κύριοι παράγοντες και ότι οι αντιλήψεις τους είναι ζωτικής σημασίας.

Η εργασία βασίζεται σε πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές. Επίσης, παραθέτει στοιχεία από τη μέχρι πρότινος κατάστασης και γεγονότων που έχουν διαδραματιστεί ανάμεσα στα δύο αυτά κράτη. Στο πρώτο κύριο Κεφάλαιο (Κεφάλαιο 4) θα παρουσιασθούν οι σχέσεις της Ρωσίας και Ουκρανίας από τη στιγμή της διάλυσης της Σοβιετικής Ένωσης το 1991 και την ανεξαρτητοποίηση της Ουκρανίας έως και το 2020. Θα γίνει αναφορά στην ιστορική εξέλιξη της χώρας, στη γεωγραφική αλλά και τη στρατηγική θέση την οποία κατέχει η Ουκρανία μετά το 1991. Στη συνέχεια θα γίνει αναφορά στην επανάσταση του Μεϊντάνι και τα γεγονότα που οδήγησαν στην κατάληψη από φιλορώσους μέρους των επαρχιών Ντονέτσκ και Λουγκάνσκ, της Ανατολικής Ουκρανίας καθώς και στην προσάρτηση της Κριμαίας από τη Ρωσία. Τέλος, θα παρατεθούν οι Συμφωνίες Μινσκ Ι και Μινσκ ΙΙ και η κατάσταση της Ουκρανίας από 2016 έως το 2020. Στο δεύτερο κύριο Κεφάλαιο (Κεφάλαιο 5) θα γίνει μια ανάλυση με γνώμονα τα γεωπολιτικά αίτια, που καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την εξωτερική πολιτική μιας χώρας. Στη συνέχεια σκιαγραφούνται οι σχέσεις της Ουκρανίας, του ΝΑΤΟ και της Ρωσίας. Τέλος, θα γίνει μια αναφορά στη σύνοδο κορυφής, η οποία έλαβε χώρα στο Βουκουρέστι το 2008 καθώς και τις σχέσεις της Ουκρανίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση από τη στιγμή της ανεξαρτητοποίησης της έως και σήμερα. Στο τελευταίο κύριο Κεφάλαιο (Κεφάλαιο 6) θα γίνει ανάλυση τόσο των γεωπολιτικών – ιδεολογικών παραγόντων, με κύριο άξονα την Ευρωασιατική προσέγγιση, όσο και των αντιλήψεων της Ρωσικής ηγεσίας για την αναβίωση της Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Τα δυο αίτια αυτά προκάλεσαν σύμφωνα με την έρευνα που έγινε την απόφαση της ρωσικής ηγεσίας να εισβάλει στην Ουκρανία. Πιο συγκεκριμένα, αρχικά θα γίνει μια αναφορά στο φαινόμενο του Ευρασιανισμού και του Νέο – Ευρασιανισμού, πως πρόκυψε και πότε εμφανίστηκε. Τέλος θα γίνει μια αναφορά στην αναβίωση της Ρωσικής Αυτοκρατορίας και στη σύνδεση με τη Ρωσική εισβολή που είναι ακόμα σε εξέλιξη προκειμένου να δοθεί μια πιθανή εξήγηση στους βαθύτερους σκοπούς του Προέδρου Πούτιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Βιβλιογραφική Επισκόπηση

Για την παρούσα εργασία χρησιμοποιήθηκε μια αρκετά εκτενή βιβλιογραφία, η οποία φαίνεται στην ανάλυση του θέματος στα Κεφάλαια τα οποία θα ακολουθήσουν. Ο σκοπός του παρόντος Κεφαλαίου είναι να επικεντρωθεί σε ένα περιορισμένο εύρος των πηγών που χρησιμοποιήθηκαν.

Από την έρευνα και την επισκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας που προηγήθηκε για την υποστήριξη του θέματος, γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχει μια εκτεταμένη βιβλιογραφία αναφορικά με την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία καθώς και τα αίτια της σύγκρουσης. Παρόλο αυτά όμως τα αίτια της σύγκρουσης αυτής των δύο χωρών δεν έχει αναλυθεί και συζητηθεί αρκετά. Επίσης, οι μέχρι τώρα αναλύσεις εστιάζονται περισσότερο στη μέχρι τώρα κατάσταση και ότι έχει προηγηθεί και λιγότερο στα βαθύτερα αίτια εξήγησης της στάσης και συμπεριφοράς της Ρωσίας.

Οι Brzezinski (1998), Μπόλαρης (2014), αναλύουν την γενικότερη πορεία του κράτους της Ουκρανίας από τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991 έως τη στιγμή που ξεκίνησαν οι πρώτες εσωτερικές διαμάχες και συγκρούσεις. Αναδεικνύουν αρχικά τη σημαντικότητα της γεωστρατηγικής θέσης της Ουκρανίας αλλά και τη σπουδαιότητα της Ουκρανίας για το σχέδιο της Ρωσίας προκειμένου να διατηρήσει την ισχύ της και να επιδιώξει να είναι ο ηγέτης μιας ισχυρής Ευρασιατικής αυτοκρατορίας.

Οι Menon & Rumer(2015), ο Felshtinsky (2015) και οι Filis,,& Dimopoulos& and Karagiannopoulos, (2014) προβαίνουν σε μια αναλυτική παρουσίαση της κατάστασης της Ουκρανίας μετά της διάλυσης της Σοβιετικής Ένωσης. Μας δίνουν μια εικόνα τι επικρατούσε στο εσωτερικό της χώρας καθώς και τις σχέσεις της Ουκρανίας με τη Ρωσία καθώς και στις διαμάχες που προκλήθηκαν. Διαμάχες που οδήγησαν στη πορτοκαλί επανάσταση, στην επανάσταση του μεϊντάνι και στα γεγονότα, τα οποία ακολούθησαν. Επίσης δίνουν εικόνα για την Ουκρανία από το 2016 – 2020. Οι Βαρβαρούσης (1995) και ο Cohen (2003) κάνουν μια επεξήγηση για την γεωπολιτική και την εξωτερική πολιτική μιας χώρας έτσι ώστε να γίνουν πιο κατανοητά τα γεωπολιτικά αίτια της εισβολής.

Οι Anieri (1997) και ο Kuzio (1998) παρουσιάζουν μία αρκετά περιεκτική και λεπτομερής ανάλυση των σχέσεων της Ουκρανίας όλα αυτά τα χρόνια τόσο με την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και τα με ο ΝΑΤΟ Με αυτό τον τρόπο φαίνεται η πρόθεση της Ουκρανίας να ενταχθεί σε μία συμμαχία έτσι ώστε να καταφέρει να αποκτήσει περισσότερη ασφάλεια έναντι στη Ρωσία, η οποία από παλαιότερα έως και στη στιγμή της εισβολής, παρεμπόδιζε την προσπάθεια της Ουκρανίας για ένταξη.

Τέλος, οι Γκόφας (1998), ο Τριανταφυλλίδης (2022) και άλλοι συγγραφείς μας δίνουν μια λεπτομερής ανάλυση και παρουσίαση του φαινομένου του Ευρασιανισμού και του Νεοευρασιανισμού. Δίνοντας έτσι μια βαθύτερη εξήγηση στην εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, καθώς μια ενδεχόμενη ένωση των δυο χωρών, να αποτελεί το όραμα του Προέδρου Πούτιν, δημιουργώντας ξανά μια ισχυρή Ρωσία, μια υπερδύναμη και συγκεκριμένα μια επανασύσταση της Ρωσικής Αυτοκρατορίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Μεθοδολογία Έρευνας

Η στρατηγική έρευνας που επιλέχθηκε, επικεντρώθηκε στη συλλογή δευτερογενών πηγών, όπως δημοσιεύσεις από ακαδημαϊκά περιοδικά, βιβλία και ιστοσελίδες διεθνών ενημερωτικών μέσων σχετικά με την εισβολή και τη σύγκρουση της Ουκρανίας με τη Ρωσία ακολουθώντας μιας μέθοδο συγγραφής, μιας επιστημονικής εργασίας με τη χρήση (Ζαφυρόπουλος, 2015:323).

Η μέθοδος αυτή σου παρέχει τη δυνατότητα χρησιμοποίηση θεωριών που ήδη υπάρχουν. Χαρακτηριστικό της μελέτης αυτής είναι ότι δεν είναι απαραίτητο να είναι γνωστά τα σημεία εξέτασης αλλά να προκύψουν κατά τη διάρκεια μέσω της έρευνας και της μελέτης ενώ τα ερευνητικά ερωτήματα δύναται να τροποποιηθούν. Ακόμη, η μέθοδος αυτή μπορεί να προσφέρει πλούσια ευρήματα με ένα ευρύ ερμηνευτικό περιεχόμενο, προσδίδοντας μία περισσότερο αναλυτική, αυθεντική και ολοκληρωμένη ερμηνεία του υπό εξέταση φαινομένου καθώς είναι σε θέση να εκτιμήσει και το σχετικό υπόβαθρο στο οποίο εξελίσσεται το φαινόμενο. Ταυτόχρονα, το υπό διερεύνηση φαινόμενο μπορεί να διερευνηθεί μέσα από διάφορες πτυχές και επίπεδα ανάλυσης.

Η μέθοδος αυτή είναι αυτή είναι κατάλληλη για διότι μελέτες που αναφέρονται σε ζητήματα των οποίων η έκβαση των γεγονότων δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα. Μια τέτοια περίπτωση συνιστά και η περίπτωση της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία. Βέβαια, θα πρέπει να γίνει προσεχτική και ακριβής η επιλογή των κύριων ανεξάρτητων μεταβλητών, όπως είναι η Ευρασιατική γεωπολιτική ιδεολογία και η ανάγκη αποκατάστασης της ρωσικής αυτοκρατορικής ισχύος, που μπορεί να εξηγήσεων την βασική εξαρτημένη μεταβλητή της εργασίας που είναι τα αίτια της ρωσική εισβολής στην Ουκρανία, έτσι ώστε να εξαχθούν ικανά συμπεράσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Οι σχέσεις Ουκρανίας – Ρωσίας μετά το 1990 έως το 2020

Το παρόν Κεφάλαιο στην αρχή σκιαγραφεί τις σχέσεις της Ουκρανίας με την Ρωσία από την περίοδο ανακήρυξης της Ουκρανίας ως ανεξάρτητο κράτος και την απόσχιση από την Σοβιετική Ένωση έως και το 2020. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η πορτοκαλί επανάσταση, η επανάσταση μεϊντάνι καθώς και κατάληψη μέρους της Ουκρανίας (Ντονέτσκ και Λουγκάνσκ). Τέλος, παρατίθενται οι Συμφωνίες Μινσκ Ι και Μινσκ ΙΙ και η κατάσταση της Ουκρανίας από το 2016 έως το 2020.

Η συνεχιζόμενη κρίση στην Ουκρανία συνιστά κομβικό σημείο τόσο στην Ευρωατλαντική όσο και στην ευρωπαϊκή ασφάλεια με παγκόσμιες συνέπειες. Αποτέλεσε την πιο σοβαρή διαταραχή στις σχέσεις Ανατολής – Δύσης από τότε που ο όρος αυτός έπαψε να χρησιμοποιείται στο τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Αρχικά έχουμε την τελική κατάρρευση του κομμουνισμού, η οποία ξεκίνησε με την Πολωνία το 1978, με αποκορύφωμα την πτώση του τείχους του Βερολίνου, στις 9 Νοεμβρίου του 1989, το οποίο αποτελούσε σύμβολο για περίπου τριάντα χρόνια και δίχαζε όλη την Ευρώπη. Στη συνέχεια ακολούθησαν τα απολυταρχικά καθεστώτα της Βουλγαρίας και της Τσεχοσλοβακίας. Μέχρι τα μέσα του Δεκεμβρίου του 1989, όλη αυτή η κατάσταση, η οποία επικρατούσε είχε φτάσει μέχρι τη Ρουμανία, η οποία έφτασε στην εκτέλεση του Τσαουσέσκου στις 25 Δεκεμβρίου του 1989. Μέχρι τον Οκτώβριο του 1990, η Γερμανία ενώθηκε, και έδωσε το έναυσμα για την τελική κατάρρευση των άλλων καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης. Ακολούθησε η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, στις 26 Δεκεμβρίου του 1991, και η δημιουργία των νέων ανεξάρτητων κρατών, το οποίο ήταν αποτέλεσμα της διακήρυξης 142 – Η, του Ανώτατου Σοβιέτ της Σοβιετικής Ένωσης. Η διακήρυξη 142 – Η, πρόκειται για την διακήρυξη με την οποία το Σοβιέτ των Δημοκρατιών του Ανώτατου Σοβιέτ της ΕΣΣΔ κάλεσε τα ανώτατα αντιπροσωπευτικά όργανα και τους επικεφαλής των κρατών μελών της Κοινοπολιτείας να πράξουν ό, τι είναι δυνατόν για την επιβολή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των πολιτών όλων των εθνοτήτων σύμφωνα με την Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, την ειρηνική συνύπαρξη των λαών της Κοινοπολιτείας, τη δημοκρατική ανάπτυξη των κρατών τους καλής γειτονίας, τις σχέσεις που βασίζονται στη συνεργασία με άλλα κράτη και λαούς της παγκόσμιας κοινότητας, την αδιάλλακτη επιβολή των διεθνών

υποχρεώσεων όπως ορίζονται στις συνθήκες και τις συμφωνίες της Ένωσης των ΣΣΔ, διακήρυξη την οποία σύνταξε ο τότε Πρόεδρος του Σοβιέτ των Δημοκρατιών του Ανώτατου Σοβιέτ της ΕΣΣΔ, ο Αλιμζάνοφ. Από την αρχή της δημιουργίας του το νέο κράτος, καθώς κινούνταν στην προσπάθεια να βρει τη θέση του στο διεθνές πολιτικό σκηνικό, αντιμετώπιζε το πρόβλημα του πολιτικού προσανατολισμού και της δημιουργίας συμμαχιών με τρίτες χώρες προκειμένου να σταθεροποιηθεί και να εξασφαλίσει την οικονομική του επιβίωση. Μέσω της διακήρυξης αυτής, επιβεβαιώθηκε η ανεξαρτησία των πρώην Σοβιετικών δημοκρατιών και ιδρύθηκε η Κοινοπολιτεία των Ανεξάρτητων Κρατών (ΚΑΚ).

Η δημιουργία αυτή των νέων ανεξάρτητων κρατών στην περιοχή της Ανατολικής Ευρώπης καθώς και οι γεωπολιτικές αλλαγές στην παγκόσμια κοινότητα έχουν προκαλέσει τεράστιες αλλαγές. Οι περισσότερες από τις μετα -σοσιαλιστικές χώρες έχουν ήδη ενταχθεί στις ευρωπαϊκές δομές, πλην της Λευκορωσίας και της Μολδαβίας. Βέβαια, εμπόδιο σε όλες αυτές τις προσπάθειες αποτελούσαν οι έντονες εθνοτικές, γλωσσικές, θρησκευτικές, πολιτιστικές, κοινωνικές αλλά κυρίως πολιτικές διαφορές, οι οποίες υπήρχαν στο εσωτερικό της χώρας μέχρι εκείνη την χρονική περίοδο. Η ανεξαρτησία αυτής της Ουκρανίας, δημιούργησε αντιδράσεις στη Δύση διότι οι δυτικές χώρες, δεν είχαν εικόνα τι συμβαίνει με τις καινούργιες χώρες, οι οποίες προήλθαν μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ και δη περισσότερο, οι χώρες οι οποίες διέθεταν πυρηνικά όπλα. Για αυτό το λόγο στις 5 Δεκεμβρίου του 1994, υπεγράφη το μνημόνιο της Βουδαπέστης, το οποίο πρόκειται για μνημόνιο που θα προσέφερε εγγυήσεις ασφαλείας σχετικά με της ένταξη της Λευκορωσίας, της Ουκρανίας και του Καζακστάν στη Συνθήκη μη διάδοσης πυρηνικών όπλων. Πιο αναλυτικά, με την διάλυση της ΕΣΣΔ και το πέρας του Ψυχρού Πολέμου, η Ουκρανία κληρονόμησε γύρω στα 5.000 πυρηνικά όπλα, γεγονός που εκείνη την περίοδο την κατέτασσε την τρίτη χώρα πίσω από ΗΠΑ και Ρωσία. Ανάλογα και στη Λευκορωσία και στο Καζακστάν είχαν παραμείνει πυρηνικές κεφαλές. Με την υπογραφή τριών διαφορετικών πράξεων (μια για κάθε χώρα), που τις υπέγραψαν από κοινού η Ρωσία, το Ηνωμένο Βασίλειο και οι ΗΠΑ, συνομολογούνταν από τη μία η πρόθεση της Ουκρανίας, της Λευκορωσίας και του Καζακστάν να επιστρέψουν στην Ρωσία το πυρηνικό οπλοστάσιο που διέθεταν στα εδάφη τους.

Με την πάροδο του χρόνου, η Ουκρανία λόγω της γεωγραφική της θέσης, αποτελεί σταυροδρόμι Ευρώπης – Ασίας και Ρωσίας της Χαρακτηριστικό δείγμα του πόσου μεγάλου και σημαντικού ρόλου έχει η Ουκρανία είναι η αναφορά της στο βιβλίο του Zbigniew Brzezinski (1998) ως «η Μεγάλη Σκακιέρα» διότι αποτελεί ένα από τα πέντε κράτη, το

οποίο είναι γεωπολιτικός άξονας στην ευαίσθητη περιοχή της Ευρασίας (Ουκρανία, Τουρκία, Αζερμπαϊτζάν, Ιράν και Νότιο Κορέα), όχι λόγω κυρίως της δύναμης τους ή τους σκοπού που έχουν αλλά από την ευαίσθητη θέση τους και τα αποτελέσματα που έχει η δυνητικά ευάλωτη κατάστασή τους στη συμπεριφορά των πέντε «στρατηγικών παικτών» (Γαλλία, Γερμανία, Ρωσία, Κίνα, Ινδία). Ο Brzezinski μάλιστα δίνει τον χαρακτηρισμό στην Ουκρανία, ως μια χώρα η οποία είναι απαραίτητη για το μετασχηματισμό της Ρωσίας, αναφέροντας ότι χωρίς την Ουκρανία, η Ρωσία παύει να είναι ευρασιατική αυτοκρατορία και μετασχηματίζεται σε κυρίως ασιατικό αυτοκρατορικό κράτος.

Παρόλο αυτά όμως η Ουκρανία δεν άργησε να εμφανίσει τα πρώτα εσωτερικά προβλήματα. Στα τέλη Νοεμβρίου του 2004 έως τις αρχές Ιανουαρίου του 2005, προκλήθηκαν επαναλαμβανόμενες διαμαρτυρίες και πολιτικά γεγονότα, που έλαβαν χώρα στο εσωτερικό της χώρας, αμέσως μετά την ψηφοφορία των ουκρανικών προεδρικών εκλογών του 2004, το οποίο ονομάστηκε Πορτοκαλί Επανάσταση. Η Πορτοκαλί επανάσταση πιθανό να αποτέλεσε τη πρώτη μεγάλη κρίση μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ ανάμεσα στις δυο χώρες. Πιο συγκεκριμένα οι διαμαρτυρίες, οι οποίες προκλήθηκαν, ήταν από τους οπαδούς της πλευράς του Βίκτορ Γιουσένκο, οι οποίες ισχυρίζονταν ότι οι εκλογές καθορίστηκαν και δέχθηκαν εκτεταμένη διαφθορά, εκφοβισμό των ψηφοφόρων αλλά και άμεση εκλογική νοθεία. Η αντιπολίτευση έκανε χρήση μαζικών διαδηλώσεων και παραστάσεων στους δρόμους για να επιτύχει τους στόχους της ενώ τα αποτελέσματα ήταν κατώτερα των προσδοκιών. Το γεγονός βέβαια το οποίο είχε προκαλέσει έξαρση της κατάστασης και θα έκανε τις εκλογές εκρηκτικές στο εσωτερικό της χώρας, ήταν οι συνθήκες, οι οποίες είχαν προκληθεί από την άνοδο και την κρίση των ολιγαρχικών φατριών. Όλα ξεκίνησαν όταν μέχρι πρότινος και απερχόμενος πρόεδρος, δεν είχε τη δυνατότητα να κατέβει στις εκλογές και επέλεξε ως αντικαταστάτη του, τον Βίκτορ Γιανουκόβιτς. Μετά την επανάσταση, η ελευθερία του Τύπου αυξήθηκε σημαντικά, αλλά η νέα κυβέρνηση δεν μπόρεσε να λύσει άλλα μεγάλα προβλήματα. Στο πλευρό του ήταν η Γιούλια Τιμοσένκο, από την Ανατολική Ουκρανία, οι οποίοι είχαν επιλέξει για την προεκλογική του καμπάνια το πορτοκαλί χρώμα. Το αποτέλεσμα του πρώτου δεν ήταν επιτυχή για κανένα από τις δύο αντίπαλες πλευρές καθώς δεν συγκέντρωσαν πάνω από 50%. Στο δεύτερο γύρο, ο οποίος διεξήχθη στις 21 Νοέμβριου, νικητής αναδείχθηκε ο Γιανούκοβιτς με μικρή διαφορά. Μετά τις επόμενες εκλογές, στις οποίες ο Βίκτορ Γιανουκόβιτς, ανακηρύχθηκε Πρόεδρος, ανέβηκε στην εξουσία, η διαφθορά έγινε πολύ χειρότερη και η ελευθερία του Τύπου υπέφερε (Khodunov, 2022). Η ανακήρυξη του

πραγματοποιήθηκε στις 2 Ιανουαρίου του 2005 στην πόλη του Κιέβου. Στις 22 Νοεμβρίου ξέσπασαν διαδηλώσεις και εμφύλιες αναταραχές, που ξεκίνησαν από την προηγούμενη μέρα με διαδηλώσεις στη Πλατεία Ανεξαρτησίας στο Κίεβο. Με αυτά τα γεγονότα προέκυψε το κίνημα της «Πορτοκαλούς Επανάστασης». Χαρακτηριστικό της Επανάστασης αυτής είναι ότι επί δύο εβδομάδες, πάρα πολύς κόσμο ήταν εκτός, διαδήλωνε καθώς έκανε και κατάληψη κτιρίων.

Ωστόσο πέρα από τις εκλογές, αιτία για την Πορτοκαλί Επανάσταση αποτέλεσε και όταν ένας Ουκρανός δημοσιογράφος, ο Georgiy Gongadze, ο οποίος ήταν και ιδρυτής της *Ukrayinska Pravda* (μια εφημερίδα που είναι γνωστή για τη δημοσιοποίηση της διαφθοράς ή της ανήθικης συμπεριφοράς Ουκρανών πολιτικών) απήχθη και δολοφονήθηκε το 2000. [1] Στις πέμπτες κατά σειρά εκλογές από τη διάλυση της ΕΣΣΔ και τη δημιουργία μια ανεξάρτητης Ουκρανίας, τον Φεβρουάριο του 2010 νικητής αναδείχθηκε ο Βίκτορ Γιανούκοβιτς, υποστηριζόμενος από τον Αχμέτοβ .[2]

Τον Νοέμβριο του 2013, πέρα από τα θέματα τα οποία αφορούσαν την οικονομία και αλλά και γενικά θέματα που αφορούσαν την έξοδο της ΕΕ από την κρίση, σε αυτή τη Σύνοδο Κορυφής, η οποία διεξήχθη στο Βίλνιους, σκοπός της ήταν η σύναψη συμφωνιών ανάμεσα στην ΕΕ και τις χώρες Ουκρανία, Γεωργία, Αρμενία, Μολδαβία και Αζερμπαϊτζάν. Ωστόσο όμως ο Πρόεδρος της Ουκρανίας, Γιανουκόβιτς συναντήθηκε κάτω από άκρα μυστικότητα με τον Πρόεδρο τη Ρωσίας, Πούτιν. Γεγονός το οποίο οδήγησε σε στροφή και αλλαγή στάσης της κυβέρνησης της Ουκρανίας, η οποία εν τέλει αποφάσισε να μην προχωρήσει σε συμφωνία και υπογραφή που θα τη συνέδεε με την ΕΕ. Αυτή η στάση της κυβέρνησης της Ουκρανίας προκάλεσε αντιδράσεις από το λαό της Ουκρανίας, προβαίνοντας σε μαζικές διαμαρτυρίες και διαδηλώσεις.

4.1 Η επανάσταση μεϊντάνι

Όλη αυτή η κατάσταση, η οποία προηγήθηκε, αποτέλεσε το έναυσμα για να προκληθεί στις 21 Νοεμβρίου , το Euromaidan ή Επανάσταση της Αξιοπρέπειας, το οποίο προκλήθηκε κατόπιν δήλωσης του Ουκρανού Πρωθυπουργού, Μικόλα Αζάροφ, ο οποίος με διάταγμα, το οποίο υπέγραψε τη παύση της διαδικασίας για την προετοιμασία της Συμφωνίας Σύνδεσης μεταξύ της Ουκρανίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης», μια απόφαση η

[1] Wikipedia, “Orange_Revolution”. Ανακτήθηκε από: https://en.wikipedia.org/wiki/Orange_Revolution
[2] *Ibid.*

οποία προκάλεσε κύμα διαδηλώσεων και πολιτικής αναταραχής στην Ουκρανία με δημόσιες διαμαρτυρίες στην πλατεία Ανεξαρτησίας στο Κίεβο, απαιτώντας στενότερη Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση.[3]

Η κατάσταση όμως δεν άργησε να επιδεινωθεί διότι στις 29 Νοεμβρίου του ίδιου χρόνου, διεξήχθη η Σύνοδος Κορυφής του Βίλνιους, όπου η Ουκρανία επέλεξε να μην προχωρήσει σε υπογραφή της Συμφωνίας Σύνδεσης, γεγονός το οποίο προκάλεσε ακόμα μεγαλύτερη αντίδραση του κόσμου, οι οποίοι οδηγήθηκαν στους δρόμους σε όλη την Ουκρανία, κυρίως στο Κίεβο και Λβιβ, για να εκφράσουν την οργή και την απογοήτευσή τους προς την κυβέρνηση. Στις 30 Νοεμβρίου, η αστυνομία της χώρας αναγκάστηκε να κάνει χρήση βίας για να περιορίσει αυτή την κατάσταση, βία της αστυνομίας η οποία προκάλεσε οργή σε πολλές άλλες περιοχές της χώρας.[4] Αύτη η όξυνση της κατάστασης ολοένα και περισσότερο, δημιούργησε την απαίτηση της παραίτησης του Πρόεδρoy Γιανούκοβιτς και πρόωρες εκλογές, με αποκορύφωμα στις αρχές Δεκεμβρίου όπου και ο κόσμος έφτασε περίπου στις 800.000 χιλιάδες στο κέντρο της Πρωτεύουσας.(Menon & Rumer, 2015). Ο μεγάλος όγκος διαδηλωτών δημιούργησε πολλά προβλήματα, καθώς λόγω της έκρυθμης κατάστασης, οι διαδηλωτές προέβησαν σε κατάληψη του δημαρχείου του Κιέβου και οχυρώθηκαν στην Πλατεία Ανεξαρτησίας (Maidan Nezalezhnosti), προκαλώντας τη βίαιη επέμβαση της αστυνομίας. Παρά την εσωτερική και διεθνή καταδίκη των ενεργειών του Γιανουκόβιτς και της βίας εναντίον των διαδηλωτών, η εξέγερση η οποία έλαβε το όνομα Euromaidan, συνεχίστηκε. Όλη αυτή η κατάσταση, με τις συνεχείς διαδηλώσεις είχε προκαλέσει εξάπλωση της και στη δυτική Ουκρανία αλλά και στην ανατολική πλευρά της. Από όλη αυτή την κατάσταση, δεν έλειψαν βέβαια και οι συγκρούσεις, οι οποίες σε αρκετές περιστάσεις ήταν θανατηφόρες. Για το λόγο αυτό, τον Ιανουάριο του 2014 το κράτος θέσπισε μια σειρά νόμων προκειμένου να επιτύχουν αποφυγή τέτοιων φαινομένων.

Παρόλο όμως την πρόληψη της κυβέρνησης, όχι μόνο η κατάσταση δεν βελτιώθηκε αλλά επιδεινώθηκε καθώς ο κόσμος προχωρούσε σε καταλήψεις κυβερνητικών κτιρίων της δυτικής Ουκρανίας. Όλη αυτή η όξυνση της κατάστασης είχε ως αποτέλεσμα να γίνει ανάκληση των νόμων, οι οποίοι είχαν θεσπιστεί για βελτίωση της κατάστασης καθώς και η

[3] "Euromaidan", From Wikipedia, the free encyclopedia, Available at link: https://en.wikipedia.org/wiki/Euromaidan

[4] "Ukrainian police violently eject pro-EU protesters from Kiev square", *Russia Today*, 30 November 2013 https://www.rt.com/news/ukraine-police-disperse-protest-509/

μέχρι πρότινος κυβέρνηση οδηγήθηκε στην παραίτηση. Ούτε αυτές βέβαια οι κινήσεις βελτίωσαν την κατάσταση αλλά συνέχισε να επιδεινώνεται. Το χειρότερο σημείο στο οποίο έφτασε όλος αυτή η κατάσταση, η σύγχυση που επικρατούσε, ήταν η αιματοχυσία, η οποία έλαβε χώρα στις 20 Φεβρουαρίου όπου έχουμε το θάνατο 88 ανθρώπων στο Κίεβο μέσα σε 2 ημέρες και πάρα πολλούς τραυματίες, λόγω της χρήσης οπλισμού από την αστυνομία. Στις 21 Φεβρουαρίου, η κυβέρνηση προχώρησε σε συμβιβασμό, ο οποίος περιελάβανε το σχηματισμό νέας κυβέρνησης εθνικής ενότητας, περαιτέρω συνταγματικές μεταρρυθμίσεις μέχρι το Σεπτέμβριο του 2014 και νέες προεδρικές εκλογές για το Δεκέμβριο του ιδίου έτους. Αυτή η συμφωνία αποτέλεσε λόγο που οδήγησε τον Γιανούκοβιτς στην απομάκρυνση του από τη χώρα, με αποτέλεσμα στις 22 Φεβρουαρίου, να του αναιρέσουν τα καθήκοντα του και η χώρα θα προέβαινε σε εκλογές. Η ειδική μονάδα της αστυνομίας Berkut που κατηγορήθηκε για θανάτους διαδηλωτών διαλύθηκε και ψηφίστηκε επίσης νόμος που απαγόρευε τα ρωσικά ως δεύτερη επίσημη γλώσσα κάτι που εξόργισε τις ρωσόφωνες περιοχές και αργότερα ανακλήθηκε. Εν τω μεταξύ, οι περιφερειακές αρχές στις ανατολικές επαρχίες εξέφρασαν την ανησυχία και την αποδοκιμασία τους για τις νέες εξελίξεις. Οι περιφερειακές αρχές στην Κριμαία ειδικότερα, απείλησαν να αποσχιστούν από την Ουκρανία.

Λίγες μέρες όμως αργότερα, στις 27 Φεβρουαρίου βαριά οπλισμένοι φιλορώσοι μαχητές, φορώντας μάσκες κατέλαβαν αρκετά κτίρια στην περιοχή της Κριμαίας, συμπεριλαμβανόμενου του κτηρίου του Κοινοβουλίου και δύο αεροδρομίων, το οποίο επιτεύχθηκε την επόμενη ημέρα από παραστρατιωτικές ομάδες (Higgins & Erlange, 2014). Ακολούθησε η ανατροπή της τοπικής κυβέρνησης. Η Ουκρανία υποστήριξε ότι τα άτομα, τα οποία υλοποίησαν την επίθεση αυτή ήταν Ρώσοι στρατιώτες καθώς και μυστικοί πράκτορες, γεγονός το οποίο προφανώς δεν αποδέχθηκε η Ρωσία. Έως και στις 5 Μαρτίου είχε επιτευχθεί η κατάληψη της χερσονήσου της Κριμαίας από φιλορώσους και είχαν αποκόψει οποιαδήποτε προσπάθεια των Ουκρανικών δυνάμεων να προσεγγίσουν. Δεν έφτανε η κατάληψη της Κριμαίας αλλά οι φιλορώσοι προχώρησαν σε προγραμματισμό δημοψηφίσματος, προκειμένου να εντάξουν την Κριμαία στη Ρωσία. Δεν άργησε να έλθουν κυρώσεις από τις ΗΠΑ και την ΕΕ προς συγκεκριμένο αποδέκτη που δεν ήταν άλλος από τη Ρωσία, η οποία δεν δέχθηκε απλά την κατηγορία αυτή. Δεν άργησε όμως να επέλθει η επικύρωση της Ανεξαρτησίας της περιοχής.[5] Η Ρωσία δεν έμεινε απλά ως παρατηρητής

[5] "Crimea, Sevastopol pass declarations of independence", Voice of Russia, 11 March 2014 https://sputniknews.com/voiceofrussia/news/2014_03_11/Crimea-parliament-passes-independencedeclaration-0493/

αφού κατά τη διάρκεια των επόμενων ημερών πραγματοποίησε στρατιωτικές ασκήσεις με τεράστιο όγκο δυνάμεων κατά μήκος των συνόρων με την Ουκρανία. Τελικά το δημοψήφισμα έλαβε χώρα στις 16 Μαρτίου και το αποτέλεσμα ήταν σχεδόν απόλυτο, στην προσάρτηση, ένταξη της χερσονήσου της Κριμαίας στη Ρωσία, γεγονός το οποίο ζητήθηκε την επόμενη μέρα από τη Ρωσία. Η Ρωσία δεν άργησε να ανταποκριθεί καθώς στις 18 Μαρτίου ο πρόεδρος Πούτιν και η κυβέρνηση της Κριμαίας προχώρησαν σε υπογραφή συνθήκης, η οποία ενσωμάτωνε την Κριμαία στη Ρωσία.

Η συνθήκη αυτή όμως δεν αναγνωρίστηκε, ούτε έγινε αποδεκτή από τον δυτικό κόσμο αλλά και την Ουκρανία καθώς υποστήριζαν ότι οι συνθήκες, κάτω από τις οποίες υλοποιήθηκε το ψήφισμα αυτό ήταν αντισυνταγματικές. Αυτή η ανεξαρτησία αποτέλεσε το έναυσμα και άλλες περιοχές της Ουκρανίας να επιθυμούν την ανεξαρτησία τους διότι και σε αυτές οι φιλορώσοι ήταν αρκετοί σε αυτές τις περιοχές, οι οποίες ήταν το Χάρκοβο, η Οδησσός, το Λουχάνσκ, το Ντονέτσκ. Από τότε ως σήμερα η χερσόνησος της Κριμαίας ανήκει στη Ρωσία αλλά χωρίς να έχει αναγνωριστεί. Η κυρίευση της περιοχής της Κριμαίας τον Μάρτιο του 2014 από τη Ρωσία έμελλε να αποτελέσει προοίμιο της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, η οποία διαδραματίζεται ακόμα και σήμερα. Το πιο περίεργο όμως όσον αφορά την κατάληψη της Κριμαίας είναι ότι η Ουκρανία δεν προέβαλε καμία αντίσταση στην Ρωσία, δείχνοντας με αυτό τον τρόπο ότι αποδέχεται την πράξη αυτή και ότι συνηγορεί.

4.2 Η κατάληψη της Ουκρανίας (Ντονέσκ και Λουγκάνσκ)

Με το πέρας του κύματος διαδηλώσεων και λαϊκών κινητοποιήσεων στην Ουκρανία (Euromaidan) και έπειτα από την κρίση και την προσάρτηση της Κριμαίας από τη Ρωσία, μια χερσόνησος, η οποία βρίσκεται στη βόρεια πλευρά της Μαύρης Θάλασσας, στην Ανατολική Ευρώπη, συμπεριλαμβάνοντας και τις περιοχές του Ντονέτσκ και του Λουχάνσκ, ακολούθησαν μαζικές κινητοποιήσεις πληθυσμού, οι οποίοι τάσσονταν με το πλευρό της Ρωσίας. Αρχικά οι αντιδράσεις αυτές αποσκοπούσαν στο να εκφράσουν με αυτό τον τρόπο τη δυσαρέσκεια του.

Όλοι θεώρησαν μετά την επιχείρηση και προσάρτηση της Κριμαίας ότι η κατάσταση θα ηρεμούσε. Παρόλο αυτά όμως οι διαδηλώσεις από φιλορώσους εξακολουθούσαν να γίνονται και υπερασπίζονταν τον Πούτιν σε πολλές επαρχίες της Νοτιοανατολικής Ουκρανίας αλλά και στην Ρωσία. Οι Ρώσοι εξακολουθούσαν να πραγματοποιούν

στρατιωτικές ασκήσεις με πολύ μεγάλο όγκο δυνάμεων. Βέβαια οι φιλορώσοι δεν έμειναν μόνο εκεί αλλά προχώρησαν σε καταλήψεις κτιρίων τόσο στο Χάρκοβο όσο και στο Λουχάνσκ και Ντονέσκ, οι οποίοι απαιτούν όλο και πιο επίμονα την ανεξαρτησία τους αλλά και τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος. Όλη αυτή η κατάσταση προκάλεσε αναστάτωση και σε άλλες πόλεις. Γεγονός, το οποίο δεν έμεινε αναπάντητο από την πλευρά της Ουκρανίας, καθώς έστειλε τις ουκρανικές δυνάμεις να ανακαταλάβουν τις κατειλημμένες αστικές περιοχές. Όπως αναφέρει ο Χατζημήτρου (2022), ο πρόεδρος Τουρτσίνοφ σε διάγγελμα του την επόμενη μέρα εξέφρασε την δυσαρέσκεια του κατηγορώντας ευθέως την Ρωσία. Δήλωσε, επίσης, ότι θα ξεκινήσει αντιτρομοκρατική επιχείρηση κατά των αυτονομιστικών κινημάτων στις ανατολικές περιοχές της χώρας.[6] Η αποστολή αυτή υλοποιήθηκε μέχρι σε ένα σημείο καθώς επιτεύχθηκε σε Χάρκοβο και Οδησσό αλλά δεν πέτυχε σε Ντονέτσκ και Λουγκάνσκ.

Ορμώμενοι αυτή τη κατάσταση συγκλείσθηκε σύσκεψη, που πραγματοποιήθηκε στη Γενεύη, μεταξύ των ΗΠΑ, της Ρωσίας, της Ουκρανίας καθώς και την ΕΕ, οι οποίοι αποφάνθηκαν ότι πρέπει να υπάρξει αποκλιμάκωση της κρίσης και ότι η Ουκρανία οφείλει να προχωρήσει σε πολιτικές μεταρρυθμίσεις. Γεγονός το οποίο βέβαια δεν ήταν αποτρεπτικό καθώς τα προβλήματα συνεχίζονταν όλο τον Απρίλιο. Στις 11 Μαΐου ωστόσο όπως και στην περίπτωση της Κριμαίας, μετά από δημοψήφισμα, το Ντονέτσκ και το Λουχάνσκ ανακηρύχθηκαν ανεξάρτητες, το οποίο και εδώ δεν έγινε αποδεκτό το Κίεβο και την Ουκρανία (Council of the EU (2014). Την περίοδο που ακολούθησε, η ένταση στις περιοχές αυτές αυξήθηκε , γεγονός που το υποστηρίζει πως είχαμε πολλούς νεκρούς. Στα τέλη του ίδιου μήνα ακολούθησαν προεδρικές εκλογές, στις οποίες βγήκε νικητής και ανακηρύχθηκε πρόεδρος ο Πέτρο Ποροσένκο. Με την έλευση του νέου Προέδρου, η Ουκρανία εμφανίστηκε πιο επιθετική και προσπάθησε να ανακτήσει τον έλεγχο των περιοχών αυτών ενώ παράλληλα οι Φιλορώσοι προχωρούσαν σε επικράτηση έναντι των ουκρανικών δυνάμεων των συνόρων, γεγονός το οποίο διευκόλυνε τον ανεφοδιασμό τους από τη Ρωσία. Χαρακτηριστικό είναι ότι οι Φιλορώσοι, στις 14 Ιουνίου προχώρησαν σε κατάρριψη ενός ουκρανικού στρατιωτικού μεταγωγικού αεροσκάφους, προκαλώντας τον θάνατο στους 49 επιβαίνοντες[7]. Η κατάρριψη του αεροσκάφους είχε ως αποτέλεσμα την διεξαγωγή βίαιων διαδηλώσεων.

---

[6] Wikimedia Commons. Ανακτήθηκε από: https://en.wikipedia.org/wiki/2014_Ukrainian_Air_Force_Il-76_shootdown

[7] Wikipedia. Ανακτήθηκε από: https://en.wikipedia.org/wiki/2014_Ukrainian_Air_Force_Il-76_shootdown

Στις 16 Ιουνίου, ο πρόεδρος της Ουκρανίας πρότεινε κατάπαυση του πυρός στην ανατολική Ουκρανία, η οποία τελικά τέθηκε σε ισχύ στις 20 Ιουνίου, με τη μορφή μονομερούς κατάπαυσης του πυρός εκ μέρους του Κιέβου για μια εβδομάδα, καλώντας τους αντάρτες να καταθέσουν τα όπλα και να παραδοθούν. Την επόμενη μέρα, ο πρόεδρος Πούτιν έδειξε τη θέληση του, καθώς συμφώνησε με το σχέδιο αυτό και ότι η Ουκρανία οφείλει να οδηγηθεί σε μια εύρεση λύσης εξομάλυνσης της κατάστασης. Ο Ρώσος πρόεδρος τόνισε ότι η κατάπαυση του πυρός δεν έπρεπε να χρησιμοποιείται ως τελεσίγραφο. Την 1η Ιουλίου, ο Ποροσένκο ανακοίνωσε το τέλος της εύθραυστης εκεχειρίας, που σύμφωνα με πληροφορίες παραβιάστηκε πολλές φορές και από τις δύο πλευρές. Παρόλα αυτά η Ουκρανικές δυνάμεις που επιχειρούσαν στο εσωτερικό των Πόλεων, επανέλαβαν επίθεση κατά των ανταρτών. Μετά την επίθεση αυτή, η Μόσχα πήρε θέση τονίζοντας ότι η Ουκρανία είναι υπεύθυνη των πράξεων της και ότι είναι δικό της αποτέλεσμα για ότι πρόβλημα δημιουργηθεί.

Στις αρχές Ιουλίου οι κυβερνητικές δυνάμεις πέτυχαν σημαντική επιτυχία εναντίον των αυτονομιστικών δυνάμεων, ανακαταλαμβάνοντας τα μισά περίπου εδάφη που ελέγχονταν από τους αυτονομιστές, συμπεριλαμβανομένης της σημαντικής πόλης Σλοβιάνσκ, ενώ οι αυτονομιστές αντάρτες υποχώρησαν στις κύριες περιοχές οχυρά τους, Ντονέτσκ και Λουχάνσκ. Παρόλο αυτά όμως στις 17 Ιουλίου σημειώθηκε ακόμα ένα τραγικό γεγονός στην περιφέρεια του Ντονέσκ, για το οποίο ήταν υπεύθυνοι οι αυτονομιστές. Πραγματοποιήθηκε η κατάρριψη της πτήσης MH17 από την εκτόξευση ενός πυραύλου BUK με αποτέλεσμα το θάνατο 298 ανθρώπων. Καθόλη τη διάρκεια των επεισοδίων αυτών, ήταν φανερό ότι η Ρωσία υποστήριζε τους αντάρτες, γεγονός το οποίο προκάλεσε την αντίδραση της Δύσης, θέτοντας κυρώσεις για τη Ρωσία.

Η Ουκρανία όμως εξαπέλυσε νέα επίθεση στις 26 Ιουλίου σε μια απέλπιδα προσπάθεια για ανακατάληψη των περιοχών του Ντονέσκ και το Λουχανσκ και η κατάσταση πήγαινε πολύ καλά αφού είχαν επιτύχει περικύκλωση των πρωτευουσών τους. Από την άλλη πλευρά βέβαια η Ρωσία δεν έμεινε άπρακτη, στο ενδιάμεσο 22 με 25 Αυγούστου, έστειλε δυνάμεις, οι οποίες κινήθηκαν καλυμμένα χωρίς να γίνουν αντιληπτές τόσο σε περιοχές που ήταν υπό κατάληψη από τους Φιλορώσους όσο και περιοχές που δεν ήταν υπό την κατάληψη τους, όπως το νοτιοανατολικό τμήμα της περιφέρειας Ντονέτσκ, κοντά στο Νοβοαζόφσκ απειλώντας τη Μαριούπολη. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι

Φιλορώσοι αντάρτες να ανακτήσουν μεγάλο μέρος του εδάφους που είχαν χάσει κατά τη διάρκεια της κυβερνητικής επίθεσης.

4.3 Συμφωνίες Μινσκ Ι και Μινσκ ΙΙ

Όλη αυτή η κατάσταση αυτή που επικρατούσε ανάμεσα στην Ουκρανία και του φιλορώσους αυτονομιστές στις περιφέρειες Λουχάνσκ και Ντονεσκ είχαν δημιουργήσει πολλά προβλήματα, τραυματίες καθώς και θανάτους. Για το λόγο αυτό στις 5 Σεπτεμβρίου του 2014, διεξήχθησαν ερευνητικές συνομιλίες στο Μινσκ στις Λευκορωσίας, οι οποίες διήρκησαν αρκετές ημέρες. Περιλάμβανε 12 σημεία, με σημαντικότερο την κατάπαυση πυρός, η οποία θα ελεγχόταν από τον Οργανισμό Ασφαλείας και Συνεργασίας στην Ευρώπη αλλά παράλληλα θεσπιζόταν ένας νόμος που περιλάμβανε την αποκέντρωση της Ουκρανίας, προτείνοντας παράλληλα ένα προσωρινό ειδικό καθεστώς για την περιοχή που ελέγχεται από τους αυτονομιστές. τοπικές εκλογές, αμνηστία και άλλα θέματα.

Η εκεχειρία αυτή, δεν ευδοκίμησε ποτέ και θεωρήθηκε αποτυχημένη. Τα κύρια σημεία ήταν η άμεση απελευθέρωση όλων των ομήρων αλλά και των παράνομα κρατούμενων καθώς και η απομάκρυνση του παράνομου οπλισμού και των ένοπλων δυνάμεων από τη ζώνη μάχης. Δυστυχώς στις τέσσερις μέρες αργότερα, η ανακωχή παραβιάστηκε και ξέσπασαν μάχες γύρω από το αεροδρόμιο του Ντόνετσκ. Παραβιάσεις στις είχαμε και σε στις περιοχές. Οι σφοδρές συγκρούσεις εξακολούθησαν να διεξάγονται σε όλο το Ντονπάς έως και τον Οκτώβριο. Το Πρωτόκολλο Μινσκ Ι παραβιάστηκε όταν οι αρχές του DPR, η Λαϊκή Δημοκρατία του Ντονέτσκ και του LPR, η Λαϊκη Δημοκρατία του Λουγκάνσκ διεξήγαγαν κοινοβουλευτικές εκλογές για την επιλογή των ανώτατων στελεχών και των κοινοβουλίων τους στις 2 Νοεμβρίου. Οι εκλογές αυτές θεωρήθηκαν παράνομες και δεν αναγνωρίστηκαν από το κράτος στις Ουκρανίας, στις οποίες βέβαια νικητές βγήκα οι φιλορώσοι ηγέτες. Η εμπόλεμη κατάσταση συνεχίστηκε έως στις αρχές του Φεβρουαρίου, έχοντας διαρκή παραβίαση του Πρωτοκόλλου Μινσκ Ι διότι τα πυρά ήταν συχνά και από στις δύο πλευρές. Βέβαια δε μπορούμε να μην αναφέρουμε ότι Πρωτόκολλο δεν συνετέλεσε έστω σε μείωση των περιστατικών βίας. Το αποκορύφωμα την περίοδο εκείνη διεξήχθη τον Ιανουάριο που ξεκίνησε μια νέα σφοδρή επίθεση και είχαμε πλήρη κατάρρευση στις εκεχειρίας.

Επειδή δεν υπήρχε βελτίωση στις κατάστασης, κρίθηκε αναγκαία η λήψη νέων μέτρων για αυτό διεξήχθη σύνοδο κορυφής. Έτσι στις 12 Φεβρουαρίου 2015

συναντήθηκαν οι ηγέτες στις Ουκρανίας, στις Ρωσίας, στις Γαλλίας και στις Γερμανίας συμφώνησαν σε ένα πακέτο μέτρων για την αντιμετώπιση στις κατάστασης στην περιοχή του Ντόνμπας, το οποίο ονομάστηκε Μινσκ ΙΙ (Chatham House (2020). Η Συνάντηση αυτή ήταν πρωτοβουλία στις Γερμανίας και στις Γαλλίας υπό την εποπτεία του ΟΑΣΕ. Το ειρηνευτικό σχέδιο περιελάβανε δεκατρία σημεία, μερικά από τα οποία ήταν η πλήρης και άμεση κατάπαυση των πυρών, την απομάκρυνση όλων των βαρέων όπλων, την παροχή απελευθέρωσης όλων των ομήρων και την απομάκρυνση όλων των ξένων ένοπλων σχηματισμών από το ουκρανικό έδαφος καθώς και η συνταγματική μεταρρύθμιση στην Ουκρανία.

Ακόμα και σε αυτή την περίπτωση, δεν αποφεύχθηκαν οι μάχες καθώς οι φιλορώσοι κινήθηκαν για την κατάληψη στις πόλης, Ντεμπάλτσεβε, η οποία ήταν στρατηγικής σημασίας, πόλη την οποία την κατέλαβε μόλις απομακρύνθηκαν οι ουκρανικές δυνάμεις. Μετά την κατάληψη αυτή, οι μάχες σταμάτησαν καθώς η κατάπαυση πυρός που ήταν όρος του Μινσκ ΙΙ δεν είχε παραβιαστεί. Γεγονός το οποίο δεν κράτησε για πολύ καθώς οι αψιμαχίες συνεχίστηκαν. Μετά από μήνες παραβίασης στις κατάπαυσης του πυρός, η ουκρανική κυβέρνηση και οι αντάρτες από κοινού συμφώνησαν να σταματήσουν στις οι αψιμαχίες, με έναρξη την 1η Σεπτεμβρίου 2015. Η συμφωνία αυτή συνέπεσε με την έναρξη του σχολικού έτους στην Ουκρανία, και είχε ως στόχο να επιτρέψει άλλη μια προσπάθεια για την εφαρμογή των μέτρων του Μινσκ ΙΙ. Ενώ η κατάπαυση του πυρός συνέχισε να τηρείται μέχρι το Νοέμβριο καμία τελική διευθέτηση στις σύγκρουσης δεν είχε συμφωνηθεί. Αυτή η κατάσταση αδιεξόδου έχει οδηγήσει πολλούς να χαρακτηρίσουν τον πόλεμο στο Ντόνμπας ως μια ακόμη «παγωμένη σύγκρουση». Τέλος, οι συμφωνίες Μινσκ Ι και Μινσκ ΙΙ απέτυχαν διότι υπογράφηκαν με μεσολαβητή τη Ρωσία, η οποία στη ουσία ήταν αυτή που την υποκινούσε αλλά και την εκτελούσε. Ακόμα, επιδίωξε να υλοποιήσει συνταγματικές μεταρρυθμίσεις στην Ουκρανία δια της βίας και καθιέρωσε ένα διεθνώς αναγνωρισμένο πολιτικό μηχανισμό για να συνεχίσει το Κρεμλίνο να αναμιγνύεται στις υποθέσεις της Ουκρανίας.

4.4 Η Ουκρανία από το 2016-2020

Όπως αναφέρει και ο Χατζημήτρου (2022), το 2016 θεωρήθηκε το πρώτο έτος στις σύγκρουσης, κατά το οποίο η Ουκρανία δεν είχε απώλεια εδάφους από στις φιλορωσικές δυνάμεις αλλά και σημειώθηκαν πολύ λιγότερες από στις απώλειες που υπήρχαν το 2015. Αυτή η ηρεμία δεν θα μπορούσε να ισχύσει για πολύ καιρό, καθώς το 2017 ξέσπασε μια νέα

έκρηξη μαχών, που ξεκίνησε στις 29 Ιανουαρίου με επίκεντρο την πόλη Avdiyivka που ελεγχόταν από την Ουκρανία[8]. Κατά τη διάρκεια του έτους δεν έλειψαν τα προβλήματα, οι διαμάχες ακόμα και οι απώλειες και από στις δύο πλευρές. Στις 18 Ιανουαρίου 2017 το Ουκρανικό Κοινοβούλιο ενέκρινε νομοσχέδιο για την ανάκτηση του ελέγχου των περιοχών που ελέγχονταν από στις αυτονομιστές. Βέβαια η πλευρά στις Ρωσίας δεν ήταν σύμφωνη με αυτό, τονίζοντας ότι με αυτό τον τρόπο η Ουκρανία προετοιμάζεται για Πόλεμο και ότι με αυτό τον τρόπο έχουμε καταπάτηση στις συμφωνίας του Μινσκ.

Η κατάσταση αυτή που επικρατούσε ανάμεσα στις δύο πλευρές συνέχιζε και στις αρχές του 2019 αλλά με ελάχιστες περιόδους χαμηλής έντασης και όσες φορές και αν προσπάθησαν να κάνουν ανακωχή και να βρεθεί μια λύση που να ικανοποιεί και στις δύο πλευρές έπεφταν στο κενό. Μάλιστα το 2019, ως Πρόεδρος της Ουκρανίας ανέλαβε ο Ζελένσκι, ο οποίος είχε ως στόχο την ειρηνική επίλυση του συνεχιζόμενου πόλεμο στο Ντονμπάς μέσω διαπραγμάτευσης με τη Ρωσία. Αξιοσημείωτο είναι ότι μετά από συνεχείς διαπραγματεύσεις η Ουκρανία, η Ρωσία, η DPR, η LPR και ο ΟΑΣΕ υπέγραψαν συμφωνία, για να προσπαθήσουν να τερματίσουν τη σύγκρουση στο Ντονμπάς την 1η Οκτωβρίου 2019. Μια τέτοια κίνηση ήταν η φόρμουλα Σταϊνμάιερ, η οποία υπογράφτηκε την 1η Οκτωβρίου του 2019, η οποία σύμφωνα με τον Σταϊνμάιερ, πρότεινε να διεξαχθούν εκλογές στα εδάφη που ελέγχονται από τους αυτονομιστές των περιοχών του Ντόνετσκ και του Λουχάνσκ , οι οποίες ελέγχονται *de facto* από αυτονομιστές που υποστηρίζονται από τη Ρωσία και διοικούνται ως Λαϊκή Δημοκρατία του Ντονέτσκ (DPR) και Λαϊκή Δημοκρατία του Λουχάνσκ (LPR)[9]. Στον απόηχο στις συμφωνίας, οι δύο χώρες προχώρησαν σε ανταλλαγή αιχμαλώτων, ενώ συμφώνησαν να εργαστούν για νέες εκλογές στο Ντονμπάς και να προγραμματίσουν περαιτέρω συνομιλίες. Τελειώνοντας, στις αυτές οι προσπάθειες για παύση των εχθρικών ενεργειών ανάμεσα στις δύο πλευρές, δεν καρποφόρησε καθώς συνεχίστηκε καθόλη τη διάρκεια του 2020. Οι Συμφωνίες Μινσκ Ι και Μινακ ΙΙ δεν έγιναν και ιδιαίτερα αποδεκτές διότι υπήρχε μεγάλη επιφυλακτικότητα.

---

[8] Reuters, Ukraine says more soldiers killed in deadliest clashes in weeks. Ανακτήθηκε από: https://www.reuters.com/article/us-ukriane-crisis-casualties-idUSKBN15E0QS

[9] Radio Free Europe Radio Liberty, Explainer: What Is The Steinmeier Formula -- And Did Zelenskiy Just Capitulate To Moscow? Ανακτήθηκε από: https://www.rferl.org/a/what-is-the-steinmeier-formula-and-did-zelenskiy-just-capitulate-to-moscow-/30195593.html

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Τα αίτια της εισβολής (Γεωπολιτικά αίτια)

Το παρόν Κεφάλαιο αναλύει γιατί η Ρωσία θεωρούσε ότι η πορεία της Ουκρανίας και η βούλησή της να ενταχθεί στους μηχανισμούς της Δύσης (ΝΑΤΟ και ΕΕ) δημιουργούσε μια νέα γεωπολιτική πραγματικότητα στο Εγγύς Εξωτερικό που απειλούσε την ασφάλεια της. Στην αρχή σκιαγραφείται η πορεία της Ουκρανίας από τη στιγμή ανεξαρτητοποίησης της και διάλυσης της πρώην ΕΣΣΔ. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι σχέσεις της Ουκρανίας με το ΝΑΤΟ και τη Ρωσία και πως εξελίσσονται αυτές με την πάροδο του χρόνου. Τέλος, παρατίθενται η σύνοδος κορυφής του ΝΑΤΟ, η οποία έλαβε χώρα στο Βουκουρέστι το 2008 αλλά και οι σχέσεις της Ουκρανίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η αναπτυσσόμενη δυναμική των σχέσεων της Ουκρανίας με τη Δύση σύμφωνα με την αντίληψη της Μόσχας θα έπρεπε να ανασχεθεί για να μην αλλάξει η ισορροπία δυνάμεων στην περιοχή. Η απόφαση της εισβολής τον Φεβρουάριο του 2022 αποτελούσε συνεπώς μια ενέργεια αποτροπής για να αποφύγει η Μόσχα μια νέα δυσμενή για αυτήν γεωπολιτική πραγματικότητα. Τα αίτια της εισβολής, συνεπώς ήταν και γεωπολιτικής φύσης.

Χρησιμοποιώντας το όρο γεωπολιτική αναφερόμαστε σε ένα παράγοντα ο οποίος είναι σταθερός και καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την εξωτερική πολιτική μιας χώρας, δίνοντας έμφαση καθώς και στην στρατηγική σημασίας της χώρας (Βαρβαρούσης, 1995:16). Χαρακτηριστικός βέβαια είναι ο ορισμός για την γεωπολιτική που έχει εκφράσει ο Αμερικάνος ανθρωπογεωγράφος, Saul Cohen (2003) ο οποίος υποστηρίζει ότι η γεωπολιτική είναι μια αλληλεπίδραση ανάμεσα στο γεωγραφικό περιβάλλον και την πολιτική.

Με την πάροδο του χρόνου, η γεωπολιτική έχει αποκτήσει καίρια σημασία σε παγκόσμιο επίπεδο και αποτελεί πλέον ένα μέσο, μέσω του οποίου μελετάται η εξωτερική πολιτική των διεθνών δρώντων. Σκοπός είναι η αντίληψη και κατανόηση του τρόπου με τον οποίο συμπεριφέρονται οι εμπλεκόμενοι στον τομέα της πολιτικής σε σχέση με τη γεωγραφική τους θέση, η οποία επηρεάζει τα συμφέροντα τους. Για αυτό θεωρείται ότι οι σχέσεις της Ουκρανίας με ΝΑΤΟ και Ευρώπη αποτελούν γεωπολιτικά αίτια. Επίσης χρησιμοποιώντας τον όρο γεωπολιτική, περιλαμβάνεται το σύνολο των σχέσεων μεταξύ των συμφερόντων που έχει το κάθε κράτος, με εστίαση σε μια συγκεκριμένη περιοχή, χώρο τα οποία αποτελούν ένα γεωπολιτικό σύστημα.

Η Ουκρανία όπως αναφέραμε και σε προηγούμενο κεφάλαιο απέκτησε την ανεξαρτησία της τον Αύγουστο του 1991 και αποτελεί το δεύτερο μεγαλύτερο κράτος από πλευράς οικονομίας, πληθυσμού και στρατιωτικής δύναμης από τα κράτη της ΚΑΚ.[10] Ρωσία και Ουκρανία αποτελούν δύο σημαντικούς εμπορικούς εταίρους με ιδιαίτερη αυξημένη οικονομική δραστηριότητας που όμως μειώνεται με την πάροδο του χρόνου, διότι οι σχέσεις των δύο κρατών ολοένα και περισσότερο επιδεινώνονται. Επίσης, λόγω γεωγραφικής εγγύτητας όλα αυτά τα χρόνια οι δύο χώρες αλληλοεπηρεάζονται σε όλους τους τομείς.

Αυτή η άποψη διατυπώθηκε διότι η Ουκρανία αποτελεί για τη Ρωσία, το σημαντικότερο κράτος που απέκτησε την ανεξαρτησία της από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Επίσης, σύμφωνα με τον Αμερικανό Μπρεζίνσκι, Σύμβουλο Εθνικής Ασφαλείας των ΗΠΑ επί Προέδρου Κάρτερ, η Ρωσία χωρίς την Ουκρανία παύει να αποτελεί μία αυτοκρατορία, αλλά με την Ουκρανία υποταγμένη, η Ρωσία καθίσταται αυτομάτως αυτοκρατορία (Brzezinski,1994) .Ό πως υπογραμμίζει και ο Χατζημήτρου (2022), όταν ο Πρόεδρος Πούτιν ρωτήθηκε το 2013 από τον Τσαρλς Γκραντ για τη στάση του απέναντι στην Ουκρανία, ο οποίο απάντησε : «Έχουμε κοινές παραδόσεις, κοινή νοοτροπία, κοινή ιστορία και κοινή κουλτούρα. Θέλω να επαναλάβω ξανά, είμαστε ένας λαός»(Putin, 2011). Με το πέρας του ψυχρού Πολέμου έως και σήμερα οι δύο χώρες είχαν και έχουν πολλά μέτωπα αντιπαράθεσης σε πολλούς τομείς όπως είναι η κατοχή πυρηνικών όπλων [11], η

[10] Όπως έχει αναφερθεί χρησιμοποιώντας το όρο ΚΑΚ, πρόκειται για ένα περιφερειακό διεθνή οργανισμό του οποίου οι συμμετέχουσες χώρες είναι πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες, που σχηματίστηκαν μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης.
[11] Το 1994, η Ουκρανία οικειοθελώς διέλυσε όλα τα πυρηνικά όπλα με αντάλλαγμα την εγγύηση της ασφάλειάς της και των συνόρων της από την Βρετανία, ΗΠΑ και Ρωσία (Μνημόνιο Βουδαπέστης).

συσχέτιση τους από οικονομικής πλευράς αλλά και η περίπτωση που αφορούσε το θέμα της Κριμαίας. Δείχνοντας με αυτό τον τρόπο ότι η σχέση τους είναι πολυεπίπεδη.

Η Ρωσία επιδίωκε διατηρήσει τη Ουκρανία ουδέτερη αλλά αποσκοπούσε στο να επιτύχει να δημιουργήσει μια εξάρτηση της Ουκρανίας από τη Ρωσία, κυρίως μέσω του ρωσικού φυσικού αερίου προκειμένου να ασκήσει επιρροή στις οικονομικές και πολιτικές ελίτ και με αυτό τον τρόπο να επηρεάσει τόσο την εξωτερική αλλά και την εσωτερική πολιτική της Ουκρανίας. Για το λόγο αυτό κατά διαστήματα η Ρωσία έχει χρησιμοποιήσει πολλές τεχνικές και εργαλεία (ρωσικοποίηση, αποσχιστικές τάσεις, προσάρτηση της Κριμαίας, την τιμή του φυσικού αερίου ως πολιτικό όπλο κ.α.) (Pedi 2020: 168- 188).

Βέβαια, η Ουκρανία, ανάλογα αν η κυβέρνηση ήταν όχι και τόσο φιλορωσική, τηρούσε αρνητική στάση απέναντι στις προσπάθειες της Ρωσίας, για στενότερη συνεργασία τόσο σε πολιτικό όσο και σε εμπορικό επίπεδο. Ο λόγος ήταν ότι προβλημάτιζε την Ουκρανία η στάση της Ρωσίας διότι σε μία τυχόν συνεργασία ανάμεσα σε Ουκρανία και Ρωσία, θα οδηγούσε την Ουκρανία σε εξάρτηση από τη Ρωσία και με αυτό τον τρόπο θα δυσκόλευε την προσπάθεια της Ουκρανίας σε οποιαδήποτε μορφή συνεργασίας με την Ε.Ε (Anieri, 1999: 16-26).

5.1 Σχέσεις ΝΑΤΟ – Ουκρανία - Ρωσία

Η κατάρρευση της ΕΣΣΔ προκάλεσε ερωτήματα και αβεβαιότητα στον οργανισμό του ΝΑΤΟ, όσον αφορά τον πιο αποτελεσματικό τρόπο λειτουργίας, διότι έπειτα από την κατάρρευση του Σύμφωνου της Βαρσοβίας, ο ρόλος του δεν ήταν πια δεδομένος. Το Σύμφωνο της Βαρσοβίας (γνωστό ως Συνθήκη της Φιλίας, Συνεργασίας και Αμοιβαίας Βοήθειας) ήταν μια στρατιωτική συμμαχία αμυντικού χαρακτήρα των Κομμουνιστικών κρατών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που δημιουργήθηκε το 1955. Αφορμή του Συμφώνου της, ήταν η ένταξη της «επαναστρατιωτικοποιημένης» Δυτικής Γερμανίας στο ΝΑΤΟ στις 9 Μαΐου του ίδιου έτους (1955). Το ΝΑΤΟ παρουσίασε νέο επεκτατικό σχέδιο, το οποίο είχε κατεύθυνση προς την περιοχή της Κεντροανατολικής Ευρώπης, αποσκοπώντας να προκαλέσει τη δημιουργία μια νέας τακτικής από άποψη συνεργασίας που μελλοντικά θα επεκτεινόταν από τον Ατλαντικό έως τα Ουράλια. Παράλληλα, τον πρώτο καιρό κιόλας, η Ουκρανία προσπάθησε να ισχυροποιήσει τη θέσης στο παγκόσμιο στερέωμα, διότι με αυτόν τον τρόπο θα πετύχαινε προστασία του εθνικού της χώρου και ενδυναμώνοντας την τακτική σχέση της με το ΝΑΤΟ.

Για την υλοποίηση του σκοπού αυτού, στις 19 Ιανουαρίου του 1990, υπογράφτηκε η Συνθήκη για τις συμβατικές Δυνάμεις στην Ευρώπη, ανάμεσα στις μέχρι τότε χώρες του ΝΑΤΟ και των χωρών που αφορούσε το Σύμφωνο της Βαρσοβίας, τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες και το 1991 δημιουργήθηκε το Συμβούλιο Βορειοατλαντικής Συνεργασίας. Η σημαντικότερη όμως κίνηση, επιτεύχθηκε το 1994 όταν εγκρίθηκε το πρόγραμμα της «Σύμπραξης για την Ειρήνη», (Partnership for peace - PfP). Πρόγραμμα που θα αποδεικνυόταν ο προάγγελος για την μετέπειτα είσοδο των χωρών αυτών στο ΝΑΤΟ, το οποίο περιλάμβανε την οικοδόμηση σχέσεων ανάμεσα στο ΝΑΤΟ και των μετασοβιετικών χχωρών και πιο συγκεκριμένα προέβλεπε θέματα που αφορούν την ασφάλεια καθώς και την υλοποίηση εκπαίδευσης και ασκήσεων αλλά και την αντιμετώπιση ενδεχόμενων καταστροφών. Ωστόσο, μια σειρά από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης έχασαν την εμπιστοσύνη τους στο NACC.Ο λόγος ήταν ότι υπήρχε ο φόβος ενδεχόμενης αντίδρασης της Ρωσίας, γεγονός που τις καθιστούσε επιφυλακτικές. Στην πορεία, ωστόσο, οι χώρες αυτές αναθεώρησαν την αρχική στάση τους και τον Ιανουάριο του 1994, στην διάσκεψη της Πράγας αποδέχτηκαν την ένταξη στο πρόγραμμα, εκδηλώνοντας το ενδιαφέρον τους για ένταξη στο ΝΑΤΟ, ένταξη, η οποία προκάλεσε τεράστιο ενθουσιασμό στο λαό και στην κυβέρνηση[12].

Η ένταξη αυτή στο ΝΑΤΟ θα εξασφάλιζε ωστόσο στην εκάστοτε χώρα ανάπτυξη στρατιωτικής συνεργασίας με τη Δύση. Η Ουκρανία παρά τις επιφυλάξεις και τις απόψεις που υπήρχαν κατά διαστήματα για την ένταξη της στο ΝΑΤΟ, ποτέ δεν σταμάτησε τις προσπάθειες της, ώστε να προσεγγίζει και να επιζητεί την ένταξη της στο ΝΑΤΟ. Χαρακτηριστικά ο Ουκρανός Πρόεδρος Kravchuk, υποστήριζε ότι είναι εχέγγυο για τη ασφάλεια της χώρας, η ένταξη της στο ΝΑΤΟ (Kuzio, 2003:36). Επίσης, και με την εκλογή της νέας κυβέρνησης τον Ιούνιο του 1994 , με πρόεδρο τον Κούτσμα, παρόλο που η νέα κυβέρνηση έδειχνε στην αρχή μια διστακτικότητα λόγω ενδεχόμενης αντίδρασης της Ρωσίας, εν τέλει επιθυμούσε και αυτή η κυβέρνηση να συνδεθεί με το ΝΑΤΟ, χωρίς βέβαια πάντα να αγνοούνται τα ρωσικά συμφέροντα (Kuzio, 1998:14). Ακόμα ένα θετικό στοιχείο για την Ουκρανία, την περίοδο εκείνη ήταν η βελτίωση των σχέσεων της χώρας με τις ΗΠΑ, καθώς είχε επιλυθεί το θέμα όσον αφορά την κατοχή πυρηνικών όπλων.

[12] Η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Τσεχία έγιναν μέλη του Βορειοατλαντικού Συμφώνου το 1999 και η Σλοβακία και η Ρουμανία έγιναν μέλη το 2004.

Σημαντικό βήμα, επίσης, αποτέλεσε για την Ουκρανία, όταν κατάφερε να οδηγηθεί σε συμφωνία με το ΝΑΤΟ για να ενταχθεί στο πρόγραμμα PfP, γεγονός που τις αποκόμισε στρατιωτικές εμπειρίες λόγω συμμετοχή της κοινές στρατιωτικές ασκήσεις με άλλες χώρες, μέλη της Ατλαντικής Συμμαχίας. Ένταξη, η οποία υποστηρίχθηκε θερμά και από τον πρόεδρο της Ουκρανίας Kravchuk, ο οποίος υποστήριξε ότι η καλύτερη εγγύηση για την ασφάλεια της Ουκρανίας αλλά και της Ευρώπης, ήταν η ένταξη της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ. Σύμφωνος σε αυτή ιδέα, ήταν και ο πρόεδρος Kuchma, ο οποίος όμως έδινε ιδιαίερη σημασία, τείνοντας προς την πλευρά της Ρωσίας. Για το λόγο αυτό, το Κίεβο έκρινε ότι πρέπει να βρεθεί μια κοινή γραμμή ανάμεσα στη Ρωσία και στη Δύση και ότι η Ουκρανία οφείλει να διατηρεί μια ουδέτερη στάση με το ΝΑΤΟ και τη Ρωσία. Στάση την οποία ακολούθησε ακόμα και όταν επισκέφτηκε την Πράγα, το 1994, όπου και υποστήριξε ότι η Ουκρανία δεν φέρει καμία αντίρρηση για τη διεύρυνση του ΝΑΤΟ αλλά παράλληλα οφείλει να σεβαστεί τα ρωσικά συμφέροντα ταυτόχρονα (ITAR-TASS, 1994).

Βέβαια, όμως η κυβέρνηση Kuchma, το 1995 αποφάσισε να αλλάξει στάση απέναντι στο ΝΑΤΟ. Η αρχική διστακτικότητα ξεπεράστηκε μετά το 1995 και ο σκεπτικισμός του προέδρου της Ουκρανίας για μελλοντική επέκταση στην περιοχή της Κεντροανατολικής Ευρώπης, επιβεβαιώθηκε τον Μάιο του 1995 όταν ο Πρόεδρος Κλίντον επισκέφτηκε το Κίεβο και ο Πρόεδρος της Ουκρανίας δήλωσε ότι το ΝΑΤΟ μπορεί να αποτελέσει εγγυητή και να προσφέρει ασφάλεια και σταθερότητα μεταξύ των κρατών – μελών (Bukkvoll,1997:363). Επίσης, εξέφρασε την άποψη ότι το ΝΑΤΟ και η Ουκρανία δύναται να συνάψουν συνεργασία για τη δημιουργία νέου συστήματος όπου τα δικτατορικά καθεστώτα και ιμπεριαλιστικές απόψεις δεν θα έχουν θέση. (Kuzio, 1997:193). Τέλος, σε συνέντευξη που έδωσε τον Οκτώβριο δήλωσε ότι δεν υπάρχει λόγος να προχωρήσει η Ουκρανία στη σύναψη ενός αμυντικού σχήματος και να είναι μέλος της CIS.[13] Μάλιστα, η ουκρανική πλευρά εξέφραζε και τη δική άποψη σχετικά με τη στάση και το ρόλο που πρέπει να υιοθετήσει το ΝΑΤΟ, προκειμένου να επιτευχθεί ασφάλεια και σταθερότητα σε όλη την Ευρώπη. Όλη αυτή η στάση της Ουκρανίας, έδειχνε ότι πρόκειται για αλλαγή στην εξωτερική πολιτική της χώρας. Αξιοσημείωτο αποτελεί στην αλλαγή αυτή, η έκφραση του Προέδρου Kuchma, ο οποίος υποστήριζε ότι λόγω των διαρκών εξελίξεων της περιοχής

[13]RKK ICDS, Clinton Archives Confirm the Need for NATO Enlargement. Ανακτήθηκε από: https://icds.ee/en/clinton-archives-confirm-the-need-for-nato-enlargement/

είναι δύσκολο να διατηρηθεί ηρεμία και ότι λόγω της γεωπολιτικής θέση της Ουκρανίας θα πρέπει να συνάψει συμμαχίες με άλλες χώρες.

Για αυτό το λόγο, η Ουκρανία μετά το 1995 έστρεψε το ενδιαφέρον της προς τη Δύση. Δεν έλειψε όμως η δήλωση του Προέδρου Kuchma, ο οποίος δήλωσε ότι η Ουκρανία θα μπει στο ΝΑΤΟ, όταν νιώθει και όταν στέκεται στα πόδια της. (Kuzio, 1997:196). Η τακτική που ακολούθησε αποσκοπούσε ακριβώς σ' αυτό, στο να κερδίσει χρόνο. Όπως ,μάλιστα δήλωσε και ο Υπουργός Εξωτερικών B. Tarasyuk "όσο το αργότερο τόσο το καλύτερο" (Tarayuk, 1995:204-210). Για να το πετύχαινε, όμως, αυτό το Κίεβο, θα έπρεπε πρώτα να σταθεροποιηθεί και να ανεξαρτητοποιηθεί πολιτικά, στρατιωτικά και οικονομικά, πράγμα το οποίο ήταν ιδιαίτερο δύσκολο λόγω της εξάρτησης της από τη Ρωσία σε διαφόρους τομείς αλλά κυρίως στο ενεργειακό πεδίο.. Επίσης, ο λαός βρισκόταν σε διχασμό όσον αφορά την ένταξη της ώρας στο ΝΑΤΟ. Βέβαια και από την άλλη ούτε το ΝΑΤΟ δεν περιλάμβανε την Ουκρανία στα άμεσα σχέδια της για ένταξη σε αυτό, διότι δεν πληρούσε τα κριτήρια και που για να επιτύχει την είσοδο απαιτούνταν μεγάλη προσπάθεια.

Το ίδιο έτος, το 1995, ο Υπουργός Εξωτερικών της Ουκρανίας κινήθηκε προκειμένου να επιτευθεί η καθιέρωση ενός «Ειδικού Καθεστώτος Συνεργασίας» με το ΝΑΤΟ, πέραν του προγράμματος PfP, ενώ το 1997 υπογράφηκε στη Μαδρίτη ο Χάρτης Ειδικής Συνεργασίας όπου αναβαθμίζεται ο ρόλος της Συμμαχίας (Larrabee, 1998:260). Από την πλευρά της, η Ρωσία όλο αυτό το διάστημα ανησυχούσε για τις κινήσεις της Ουκρανίας αλλά και λόγω διεξαγωγής των στρατιωτικών ασκήσεων, εκπαίδευσης στρατιωτών της Ουκρανίας ενώ αποκορύφωμα ήταν η φιλοξενία στα εδάφη της Ουκρανίας, συγκεκριμένα στα ουκρανικά ύδατα της Μαύρης Θάλασσας, της μεγαλύτερης άσκησης που διεξήχθει από δυνάμεις του ΝΑΤΟ, την άσκηση,"Cooperative Partner –2000".

Η εμπλοκή του ΝΑΤΟ στον πόλεμο εναντίον της Γιουγκοσλαβίας, που διεξήχθη στο Κόσοβο το 1999 διατάραξε τις σχέσεις στο εσωτερικό της χώρας. Για το λόγο η κυβέρνηση επέλεξε να μην πάρει θέση στην επιχείρηση αυτή προκειμένου να διατηρήσει την καλή σχέση τη με τη Δύση, γιατί η θέληση της κυβέρνησης ήταν η διατήρηση καλής σχέσης προκειμένου να επιτύχουν να ενταχθούν στο ΝΑΤΟ. Ταυτόχρονα, το ΝΑΤΟ ξεκίνησε ένα σχέδιο προσπάθειας διεύρυνσης του ανατολικά με σκοπό την ένταξη νέων χωρών στον οργανισμό. Το 2002, όμως οι σχέσεις Ουκρανίας και ΝΑΤΟ επιδεινώθηκαν λόγω αναφοράς ότι η Ουκρανία είχε προσφέρει βοήθεια δίνοντας όπλα στον Σαντάμ Χουσεΐν και παρόλο που ο Πρόεδρος Κούτσμα έκανε προσπάθεια βελτίωσης της σχέσης

της Ουκρανία με το ΝΑΤΟ, η προσπάθεια δεν ευδοκίμησε.[14] Ωστόσο, με το πέρασμα των χρόνων και μετά την Πορτοκαλί Επανάσταση δηλαδή στα τέλη Νοεμβρίου του 2004 έως Ιανουάριο 2005, την εξουσία στην Ουκρανία την ανέλαβε ο Γιουσένκο, το ενδεχόμενο είσοδο της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ ήρθε ξανά στο προσκήνιο. Έτσι το έτος 2008, με κινητήρια δύναμη, την πρωθυπουργό, την Γιούλα Τιμοσένσκο μαζί με την πλειοψηφία του λαού έγινε ξανά μια απέλπιδα προσπάθεια ένταξης της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ αλλά και αυτή δεν βρήκε αντίκρισμα εξαιτίας της στάσης της τότε αντιπολίτευσης. Με την ένταξη της στο ΝΑΤΟ, η Ουκρανία θα προστατεύονταν από οποιαδήποτε απειλή ενώ παράλληλα ευελπιστούσε στο επιτύχει βελτίωση της κοινωνικοπολιτικής κατάστασης μέσω της ενίσχυσης της δημοκρατίας και της εγκαθίδρυσης ενός κράτους δικαίου και σε ενδεχόμενη μελλοντική ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τέλος, η Ουκρανία με την ένταξη θα πετύχαινε ενδυνάμωση και αναβάθμιση των ενόπλων δυνάμεων της αλλά και το ΝΑΤΟ θα κατάφερνε όλο και πιο Ανατολικά, φτάνοντας μέχρι τη Μαύρη Θάλασσα, όντας σε πολύ πλεονεκτική θέση και πολύ κοντά στη Ρωσία. Το ΝΑΤΟ όμως συνέχισε ακάθεκτο να προσθέτει ολοένα και περισσότερες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

5.2 Βουκουρέστι 2008

Το διάστημα μεταξύ 2 έως 4 Απριλίου του 2008, διεξήχθη στο Βουκουρέστι της Ρουμανίας, η σύνοδος κορυφής του ΝΑΤΟ, στην οποία συμμετείχαν ηγέτες από είκοσι έξη κράτη – μέλη του ΝΑΤΟ. Τα βασικά θέματα συζήτησης ήταν οι εξελίξεις των συμμαχικών επιχειρήσεων που διεξάγονταν στο Αφγανιστάν και στο Κόσοβο, η διεύρυνση της Συμμαχίας, οι Σχέσεις του ΝΑΤΟ με τη Ρωσία αλλά και άλλα θέματα. Πρόκειται για την μεγαλύτερη σύνοδο, η οποία έχει διεξαχθεί έως και σήμερα που αφορά την Βορειοατλατική Συμμαχία, σε ότι αφορά τη συμμετοχή ωρών αλλά και διεθνών οργανισμών. Χαρακτηριστικό στοιχείο της συνόδου είναι αναφορά του Γενικού Γραμματέα του ΝΑΤΟ τότε Γιάπ ντε χοπ Σέφερ για τη Σύνοδο, ο οποίος την είχε χαρακτηρίσει ως απρόβλεπτη.

Πιο συγκεκριμένα ότι αφορά το θέμα της Ουκρανίας και της Γεωργίας, το ΝΑΤΟ ήταν ένα από τα κύρια θέματα συζήτησης λόγω και της αντίδρασης της Ρωσίας, η οποία ήταν αρνητική στην ένταξη αυτών χωρών διότι ήταν χώρες της πρώην ΕΣΣΔ. Μάλιστα, ο

[14] Wikipedia, Ukraine–NATO relations. Ανακτήθηκε από: https://en.wikipedia.org/wiki/Ukraine%E2%80%93NATO_relations

τότε υφυπουργός Εξωτερικών της Ρωσίας, Γκριγκόρι Καράσιν είχε δηλώσει ότι ενδεχόμενη ένταξη της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ θα είναι μοιραία διότι θα προκαλέσει τεράστια προβλήματα στις μεταξύ τους σχέσεις και αυτή η κατάσταση θα έχει αντίκτυπο σε όλη την Ευρώπη. Επίσης, αρνητικοί στην ένταξη ήταν και οι ηγέτες της Γαλλίας, πρωθυπουργός Φρανσουά Φινιόν και της Γερμανίας, η καγκελάριος Άνγκελα Μέρκελ. Από τους μεγάλου ηγέτες, υπέρ της Ουκρανίας ήταν οι ΗΠΑ, οι οποίοι βέβαια ασκούσαν και μεγάλες πιέσεις. Η άρνηση αυτής της Γαλλίας και της Γερμανίας προκλήθηκε διότι δεν ήθελαν να έρθουν αντιμέτωπες με τη Ρωσία. Ο εκπρόσωπος τύπου του ΝΑΤΟ, Τζέιμς Απατουράι δήλωσε ότι «η γενική αίσθηση είναι ότι το σχέδιο δράσης για ένταξη είναι θέμα όχι του εάν, αλλά του πότε». Από την πλευρά του ο Γ.Γ. του Νάτο Σέφερ επισήμανε ότι το ΝΑΤΟ χαιρετίζει τις ευρω-ατλαντικές φιλοδοξίες της Ουκρανίας και της Γεωργίας και οι ηγέτες του ΝΑΤΟ δεσμεύτηκαν ότι αυτές οι δύο χώρες θα γίνουν μία μέρα μέλη της Συμμαχίας.[15] Έτσι, εξ αιτίας κυρίως των αντιρρήσεων της Γερμανίας και της Γαλλίας η αίτηση ένταξης της Γεωργίας και της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ δεν εγκρίθηκε . Ωστόσο , στη δήλωση του Βουουρεστίου υπάρχει η δέσμευση για μελλοντική ένταξη της Ουκρανίας και της Γεωργίας στο ΝΑΤΟ. Όμως, στην ουσία πάγωσαν οι διαδικασίες ένταξής τους. Στη συνέχεια και αφού αποχώρησε ο Γιουσένκο από την εξουσία της Ουκρανίας και ανέλαβε ο φιλορώσος Γιανούκοβιτς, το ζήτημα δεν υφίστατο πλέον.

5.3 Σχέσεις Ουκρανίας – Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι επαφές της Ουκρανίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση ξεκίνησαν από την στιγμή που η Ουκρανία ανεξαρτητοποιήθηκε το 1991, όπου και η ΕΕ αναγνώρισε επίσημα την Ουκρανία, ενώ η επίσημη θέση ήταν υπέρ της ένταξης της Ουκρανίας σύμφωνα με το Νόμο της 1ης Ιουλίου του 2010 του άρθρου 11 όπου προσδιορίζεται ότι ο βαθύτερος σκοπός της Ουκρανικής εξωτερικής πολιτικής είναι "να επιτευχθεί η είσοδος τη Ουκρανίας σε όλους του τομείς που αφορούν τις Ευρωπαϊκές χώρες προκειμένου να καταφέρει μελλοντικά μια ενδεχόμενη ένταξη στην ΕΕ".[16] Παρόλα αυτά όμως, η πρόθεση ένταξη της Ουκρανίας χρονολογείται πολλά χρόνια πίσω, καθώς από το 1993 η Ουκρανία προσπαθούσε να σταθεροποιηθεί σαν κράτος. (White & McAllister & Feklyunina , 2010:344-367).

[15] Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 5ης Ιουνίου 2008 σχετικά με την επικείμενη σύνοδο κορυφής ΕΕ-ΗΠΑ.
[16] Ευρωπαϊκό Συμβούλιο – Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Πολιτική Διεύρυνση της ΕΕ - Ουκρανία. Ανακτήθηκε από: https://www.consilium.europa.eu/el/policies/enlargement/ukraine/

Το 1994, έχουμε την υπογραφή Συμφωνίας Εταιρικής σχέσης και συνεργασίας με σκοπό να επιτευχθεί συνεργασία που απέβλεπε σε ενέργειες που αφορούσαν την κοινωνία αλλά και την οικονομία, η οποία βρήκε εφαρμογή πρώτη φορά το 1998 περατώθηκε το 2008. Ανάμεσα σε αυτά τα χρόνια, τα οποία μεσολάβησαν και συγκεκριμένα το 2004, δημιουργήθηκε μια νέα πολιτική , η πολιτική της Ευρωπαϊκής Γειτονιάς, η οποία περιελάβανε δέκα έξι κράτη τόσο της Νότιας Μεσογείου αλλά και της πρώην ΕΣΣΔ. Η πολιτική αυτό αποσκοπούσε στην αποτροπή εμφάνισης πολιτικών και οικονομικών προβλημάτων ανάμεσα στη νέα Ευρώπη και τους γείτονες της. Επιπρόσθετα, η πολιτική αυτή ή απέβλεπε στο να αναδείξει αλλαγές στην οικονομία αλλά και στις κυβερνητικές δομές που ενδεχομένως να βελτίωναν το κράτος και θα οδηγούσαν σε ένα καλύτερο αύριο.[17]

Η ανάληψη της εξουσίας από το Γιουσένκο καθώς και η Πορτοκαλή Επανάσταση το 2004 λειτούργησαν θετικά προς την κατεύθυνση σύγκλισης με την ΕΕ για την Ουκρανία ενώ το 2007 τέθηκε πρόταση επέκτασης της Συμφωνίας Εταιρικής σχέσης. Δεν έμειναν μόνο όμως στη Συμφωνία αυτή. Το 2009 προχώρησαν στη Συγκρότηση μιας νέας πολιτικής , το οποίο αφορούσε τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, το οποίο ξεκίνησε με πρωτοβουλία της Σουηδίας και της Πολωνίας, το οποίο είχε ως στόχο την εγκαθίδρυση της δημοκρατίας αλλά και της ευημερίας στα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης , χωρίς όμως να γίνεται αναφορά στην προοπτική ένταξη τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πολιτική αυτή ονομάστηκε : πολιτική Ανατολικής Εταιρικής Σύμπραξης. Βέβαια η Ευρωπαϊκή Ένωση από τη πλευρά της πέτυχε μεγαλύτερο εύρος σε εμπορικούς και οικονομικού τομείς, πράξη η οποία θα είχε αποτελέσματα μελλοντικά. Λίγα χρόνια αργότερα, το 2012, μονογραφήθηκε ανάμεσα στην Ουκρανία και στην Ε.Ε στις Βρυξέλλες η Συμφωνία Σύνδεσης, η οποία θα είχε θετικό πρόσημο για την αγορά αλλά και στο τμήμα που αφορούσε τη μεταφορά κεφαλαίων.

Όλα έβαιναν καλώς μέχρι τη στιγμή όπου η πρωθυπουργός της Ουκρανίας Τιμοσένσκο φυλακίστηκε, γεγονός το οποίο επηρέασε αρνητικά τις σχέσεις της Ουκρανίας με την Ε.Ε. Μάλιστα, η Ε.Ε αιτήθηκε την απελευθέρωση της, προφασιζόμενη τα θέματα υγείας της ώστε να καταφέρουν οι δύο πλευρές να συνεχίσουν τις συζητήσεις τους, παρά την αρνητική στάση της μέχρι τότε κυβέρνησης Γιανούκοβιτς. Για να αποφύγει μια

[17] Wikipedia, European Neighborhood Policy (ENP). Ανακτήθηκε από: https://en.Wikipedia.org/wiki/European_Neighborhood_Policy

ενδεχόμενη ξανά αποτυχία σύνδεσης ΕΕ με την Ουκρανία, η ΕΕ επέλεξε να μην δώσει βάση σε δυσκολίες ενώ ταυτόχρονα ο Πρόεδρος της Ουκρανίας επιχειρούσε να έρθει σε συμφωνία με τη Ρωσία για την ένταξη στην Τελωνειακή Ένωση.

Η Ε.Ε ήταν αντίθετη σ αυτή τη σύναψη συμφώνου, καθώς η συμμετοχή της Ουκρανίας στην τελωνειακή αυτή ένωση δεν ήταν συμβατή με την υπογραφή μιας Συμφωνίας Σύνδεσης με την ΕΕ. Το ποιο χαρακτηριστικό στοιχείο αποτέλεσε η δήλωση του τότε προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Jose Manuel Barroso, ο οποίος υποστήριξε ότι δεν δύναται μια χώρα να αποτελεί μέλος σε παραπάνω από μια ένωση.[18] Όπως ήταν λογικό και επόμενο, η Ρωσία αντέδρασε με αποτέλεσμα η Συμφωνία Σύνδεσης με την ΕΕ να ναυαγήσει, γεγονός που προκάλεσε έντονες διαμαρτυρίες το Νοέμβριο του 2013. Είναι φανερό ότι η Ουκρανία δεν σταμάτησε ποτέ να επιδεικνύει τη επιθυμία της να έρθει σε επαφή και μετέπειτα να συνεργαστεί και να εισέλθει στην ΕΕ. Αν είχε επιτευχθεί αυτό μέχρι σήμερα, θα ήταν μια τεράστια νίκη για την ΕΕ, καθώς η ΕΕ θα επεκτεινόταν και Ανατολικά, δίχως να υπολογίζει την ενδεχόμενη οργή της Ρωσίας. Η προτεραιότητα όμως της Ρωσίας ήταν η μη συμμετοχή της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ και όχι η επιδίωξη μια τελωνειακής σχέσης με την Ουκρανία. Τέλος, όλα αυτά τα χρόνια η Ρωσία προσπάθησε σκληρά , να αποτελεί αυτή το κέντρο βάρους, τη σανίδα σωτηρίας για τους Ουκρανούς καθώς μια πιθανή επέκταση της ΕΕ θα αποτελούσε πλήγμα αλλά και κινητήριος δύναμη για την επέκταση και την ισχυροποίηση του ΝΑΤΟ.

[18] European Commission, José Manuel Durão Barroso President of the European Commission Statement by President Barroso following the EU-Ukraine Summit Press conference Kiev, 19 December 2011. Ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_11_898

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Τα αίτια της εισβολής

Ο Πόλεμος Ρωσίας – Ουκρανίας, ο οποίος ξεκίνησε με την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, στις 24 Φεβρουαρίου 2022, συνεχίζεται ακόμα και σήμερα. Πρόκειται για μια ειδική στρατιωτική επιχείρηση, μια εμπόλεμη σύγκρουση ανάμεσα στην Ρωσία και στην Ουκρανία, η οποία είναι το αποκορύφωμα της Ρωσο – Ουκρανικής διαμάχης που έχει ξεκινήσει εδώ και οκτώ χρόνια. Το παρόν Κεφάλαιο στην αρχή σκιαγραφεί τα αίτια της εισβολής, εξετάζοντας και αναλύοντας τα από την ιδεολογική - γεωπολιτική πλευρά καθώς και από τις επιδιώξεις της ρωσικής ηγεσίας. Αρχικά παρουσιάζεται και αναλύεται το φαινόμενο του Ευρασιανισμού. Τέλος, παρατίθενται το Ρωσικό Κίνημα, κάνοντας αναφορά στην Αναβίωση της Ρωσικής Αυτοκρατορίας.

6.1 Ιδεολογικά αίτια: Ευρασιανισμός

Όλα αυτά τα χρόνια, από παλαιότερα έως και σήμερα, η στάση και η συμπεριφορά της Ρωσίας φανερώνει πως υπάρχουν βαθύτερες αιτίες, εθνικά συμφέροντα αλλά και συγκεκριμένες εθνικές επιδιώξεις που μπορεί να εξηγήσουν τα αίτια της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία. Ακόμα και μετά την προσάρτηση της Κριμαίας από τη Ρωσία το 2014 , οι ανησυχίες και οι φόβοι της Ρωσίας για απώλεια της ιδέας δημιουργίας μια

ισχυρής Ρωσίας δεν εξαλείφθηκαν. Γεγονός, το οποίο βασίζεται πάνω σε πολλές αιτίες. Η Ουκρανία πριν από τη διάλυση της πρώην ΕΣΣΔ το 1991, δεν είχε υπάρξει ανεξάρτητη ως πολιτειακή οντότητα. Όλα τα προηγούμενα χρόνια η Ουκρανία έως και το 1991 ήταν πάντα συνδεδεμένη με τη Ρωσία. Με το πέρασμα των χρόνων η Ουκρανία και η Ρωσία απέκτησαν κοινά συμφέροντα και κοινά εδάφη. Για αυτό το λόγο η Ρωσία προσπαθεί να παρακινήσει και να ενεργοποιήσει τον Ρωσόφωνο πληθυσμό που κατοικεί κυρίως στην Ουκρανία αλλά και στις άλλες χώρες όπως στη Μολδαβία, το Καζακστάν και το Ουζμπεκιστάν.

Αναπόσπαστο κομμάτι της γεωπολιτικής της θεώρησης και πρακτική της Ρωσίας αποτελεί η εξωτερική της πολιτική. Η γεωπολιτική θεώρηση αναπτύχθηκε αρκετά λόγω της ύπαρξης της Ευρασιατικής σχολής, η οποία προσδιορίζει τη σχέση της Ρωσίας με την Ευρώπη και την Ασία. Ο όρος Ευρασιανισμός, αναφέρεται για ένα ρωσικό πολιτιστικό και εθνικιστικό κίνημα, το οποίο ασκεί έντονη κριτική στη Δύση και στον Ρωμαιοκαθολισμό και δεν υποστηρίζει τις δυτικές αντιλήψεις αλλά προωθεί μια πολιτιστική μεταστροφή στη Ρωσία (Kristiansen & Rise, 2013:354). Η Ευρασιάτικη προσέγγιση δίνει έμφαση στο ιστορικό ρόλο της Ρωσίας ανάμεσα στη Δύση και την Ανατολή. Επιπρόσθετα, ιδιαίτερης σημασίας για τα ρωσικά συμφέροντα είχαν η περιοχή και τα κράτη του Ειρηνικού, διότι η Ρωσία προσπαθεί να έχει καλές σχέσεις και με τις ασιατικές χώρες για οικονομικούς και διπλωματικού λόγους (Γκόφας, 1998) .

Η όρος Ευρασιανισμός έχει μεν μια γεωγραφική βάση αλλά πρόκειται για μια νέα προσέγγιση στοχασμού, οι οποίοι διατύπωσαν εκ νέου καθοριστικές αρχές για τη ζωή. Σύμφωνα με τον όρο αυτό, η γεωγραφία τα παλαιότερα χρόνια αναγνώριζε δύο ηπείρους: την Ευρώπη και την Ασία. Σύμφωνα με αυτή τη σχολή σκέψης, η οποία είναι θεμελιωμένη στα έργα του καθηγητή Β.Ι Λαμάνσκι (1833 – 1914), υποστηρίζεται ότι η Ευρώπη ως σύνολο των ανατολικών και των δυτικών ευρωπαϊκών περιοχών δεν έχει ουσία. Το όνομα Ευρασία δεν δημιουργήθηκε μόνο λόγω γεωγραφικής θέσης αλλά και λόγω πολιτισμού, ιστορία και γεωπολιτικής θέσης. Γεγονός, το οποίο δίνει τη δυνατότητα στη Ρωσία: α) να έχει κάθε δικαίωμα να διεκδικεί την εκπροσώπηση ενός ιδιαίτερου πολιτισμικού τύπου, μια διαφορετικής κουλτούρας, β) να δημιουργεί μια ευρασιανική κουλτούρα, πολιτική και γεωπολιτική και γ) ότι η κοινωνική, πολιτική, πνευματική και πολιτισμική ύπαρξη της Ρωσίας είναι ένα μίγμα στοιχείων των πολιτισμών της Ανατολής, της Δύσης και του Νότου. Στοιχεία που δημιούργησαν την ευρασιανική θεώρηση του κόσμου (Τριανταφυλλίδης, 2022:23-24).

Πιο συγκεκριμένα, ο κλασσικός παραδοσιακός Ευρασιανισμός, αποσκοπούσε στο να εκμηδενίσει τις διαφορές που υπήρχαν το 19ο αιώνα μεταξύ των «Δυτικών», που θεωρούσαν ότι οι Ρώσοι πρέπει να στραφούν προς τη Δύση και των «Σλαβόφιλων», που θεωρούσαν ότι ο κόσμος πρέπει να στραφεί στις σλαβικές ρίζες. Κινούμενοι στο πλαίσιο αυτό, πολλοί Ρώσοι διανοητές, με κυριότερους τους το φιλόλογο και ιστορικό N.S. Trubetskoy (1890-1938), τον γεωγράφο και οικονομολόγο Πιοτρ Σαβίτσκι (1895-1968), τον μουσικολόγο P. P. Suvchinsky (1892- 1985) και τον θεολόγο G.V. Florovsky (1893-1979), προχώρησαν το 1921 στην έκδοση μιας σειράς σχετικών άρθρων τα οποία, ακόμα και σήμερα, θεωρούνται ως η διακήρυξη του κινήματος (Sériot, 2014).

Αρχικά ο Trubetskoy υποστήριζε ότι η Ρωσία δεν έχει κάποια σύνδεση με τους Ρώσους που βρίσκονται στο Κίεβο αλλά πιθανώς να υπάρχει κάποια σύνδεση με τη Μογγολική αυτοκρατορία και ότι τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά των λαών της περιοχής δεν είχαν καμία σχέση με τους λαούς της Ευρώπης. «Όσον αφορά στην επανάσταση των μπολσεβίκων, αυτή εκλαμβανόταν ως η ευρασιατική αντίσταση εναντίον της Δύσης, ενώ η Σοβιετική Ένωση θα μπορούσε να αντιπροσωπεύει για τους Ευρασιανιστές το τέλειο παράδειγμα της Τουρανικής, Οθωμανικής αυτοκρατορίας» (Pizzolo, 2020). Επίσης, για τον Trubetskoy αλλά και τους λοιπούς υπερασπιστές του Ευρασιανισμού, η χρήση της λέξεως Ευρασία ήταν πιο οικεία από τη χρήσης λέξεως Ρωσία, διότι αποτελούσε μια ήπειρο που περιελάμβανε και τη Ρωσία και την Ευρώπη (Tchoubarian,1994:104-106). Στη συνέχεια ο Petr Nikolaevich Savitsky, θεωρήθηκε πρωτοπόρος της αποκαλούμενης «δομικής γεωγραφίας» γιατί ήταν ο πρώτος, ο οποίος σκέφτηκε και πρότεινε ένα γεωπολιτικό όραμα της Ευρασίας. Στην ουσία σκέφτηκε ότι η Ευρασία στην ουσία δεν είναι ούτε η Ευρώπη, ούτε η Ασία αλλά πρόκειται για έναν ανεξάρτητο τόπο, μέσα στον οποίο δημιουργείται η Ρωσική αυτοκρατορία και αργότερα η ΕΣΣΔ, η οποία θα διαδεχθεί την Μογγολική Αυτοκρατορία. Ο Savitsky επίσης υποστηρίζει ότι « ο Ευρασιανισμός ξεκινάει από τη ρωσική πολιτιστική παράδοση, η οποία βασίζεται στους εσωτερικούς νόμους και τις εξωτερικές επιρροές, οι οποίες καταφέρνουν να συνδέσουν τη γλώσσα, τον πολιτισμό και τους τόπους των λαών που αποτελούν ζωντανοί οργανισμοί» (Georges et al. ,1998:67-91). Ακόμα μέσω της θεώρησης αυτής του Ευρασιανισμού αναφέρεται ότι Ρωσία αποτελεί μια χώρα, η οποία στηρίζεται στο θαλάσσιο εμπόριο και ότι πρέπει να έχει δική της μοναδική εξωτερική πολιτική (Kumar, 2014:162).

Παρόλα αυτά, όμως, το ευρασιατικό κίνημα δεν είχε μια κοινή γραμμή. Το 1929 προκλήθηκε διάσπαση της μέχρι τότε άποψης περί του Ευρασιανισμού λόγω της εμφάνισης των πρώτων αριστερών ενώ μέχρι το πέρας του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, είχε καταφέρει να διαδοθεί στην ΕΣΣΔ λόγω του επιστήμονα εγκυκλοπαιδιστή Λεβ Νικολάγιεβιτς Γκουμιλιόβ (1911-1992). Η ρομαντική φιλοσοφία της αυτοκρατορίας που αναπτύχθηκε ανάμεσα στο 1920 και το 1930, μια θεωρία εθνογένεσης κατασκευασμένη σύμφωνα με τον οριενταλισμό του Gumilev ή σύμφωνα με την οπτική της Laruelle, μια γεωπολιτική , δηλαδή, με νεοφασιστικό χαρακτήρα και θεωρητικό εκπρόσωπο της, τον Dugin. (Laruell, 2008). Ο Γκουμιλιόβ, ως εθνολόγος διατύπωσε την παθητική θεωρία της εθνογένεσης, εισάγοντας τον όρο «υπερέθνους», ως ομάδα εθνών τα οποία ζουν σε διαφορετικές κλιματικές ζώνες, αλλά ενωμένες σε ένα ενιαίο κοινωνικό σύνολο πολιτισμικού σχετικισμού. Επίσης διατύπωσε την έννοια της παθιασμένης ειδικού τύπου βιοχημικής ενέργειας, που επιτρέπει στο φορέα του να καταβάλει υπερπροσπάθειες (Τριανταφυλλίδης, 2022:51).

Οι απόψεις αυτές συνεχίστηκαν από έναν θεωρητικό της μετασοβιετικής περιόδου, τον Βαντίμ Λεονίντοβιτς Τσιμπούρσκι (1957-2009). Ο Τσιμπούρσκι υποστήριζε ότι πρέπει να επανεξεταστούν οι απόψεις περί Ρωσίας, ως γεωπολιτικού υποκείμενου, πέρα από τη διάκριση ανάμεσα σε Σλάβους και Δυτικούς. Επίσης, ανέφερε ότι η Ρωσία δεν μπορεί να αποτελέσει μέλος της Ευρώπης αλλά θα πρέπει να παραμένει ανεξάρτητη. Βέβαια με την διάλυση της ΕΣΣΔ, όριζε την απομάκρυνση της Ρωσίας από τα εδάφη που την ένωναν με τους άλλους πολιτισμούς και ότι το νόημα της αυτοκρατορικής επέκτασης της Ρωσίας προς Δυσμάς και Νότο επικεντρωνόταν στην εξάλειψη των εμποδίων μεταξύ Ευρώπης και Δύσης. Ακόμα, παρόλο την πτώση της ΕΣΣΔ, δεν σταμάτησε η διαμάχη φιλοδυτικών – ευρασιανιστών, η οποία ήταν μια διαμάχη αντιλήψεων σχετικά με το μέλλον της νεοσύστατης Ρωσικής Ομοσπονδίας (Gorodetsky, 2003).

Βέβαια, ο Πρόεδρος της Ρωσίας, Βλαντίμιρ Πούτιν εξέδωσε τον Οκτώβριο του 2011, τον ουσιαστικό στόχο του Ευρασιανισμού μέσω ενός άρθρου, στο οποίο αναφέρει ότι η Ρωσία αποσκοπεί στη δημιουργία ενός οικονομικού χώρου και στον οποίο μπορούν να συμμετάσχουν όσες χώρες επιθυμούν ακόμα και από την ΕΕ. Αποσκοπεί, δηλαδή, να δημιουργήσει στην ουσία μια οικονομική ζώνη που θα λειτουργεί ανεξάρτητα, θα έχει δική της νομοθεσία, δικές της υπηρεσίες εξυπηρέτησης, δικά της κεφάλαια. (Putin, 2011. Επίσης, η Ρωσία αποβλέπει στο να επεκταθεί και προς τα Ανατολικά. Χαρακτηριστικό είναι ότι η Ρωσία αναθερμαίνει τις σχέσεις της με την Ιαπωνία και συμμετέχει ως μέλος στον

οργανισμό Asian-Pacific Economic Cooperation (Ivanov, 2002). Δεν παραλείπει, όμως, λόγω του Ευρασιανισμού η Ρωσία να διατηρεί και Ευρωπαϊκά στοιχεία, λειτουργώντας έτσι ως συνδετικός κρίκος ανάμεσα σε Δύση και Ανατολή.

Παρόλο αυτά, όμως, πέρα του Ευρασιανισμού, βλέπουμε ότι την τελευταία δεκαετία, εμφανίζεται μια νέα μορφή του Ευρασιανισμού, η οποία αποκαλείται Νεο-Ευρασιανισμός. Η νέα αυτή θεώρηση αποσκοπεί στη βελτίωση της κατάστασης που προκλήθηκε μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ και ως σκοπό έχει να επικεντρωθεί κυρίως στην σύναψη σχέσεων κυρίως οικονομικές και συγκεκριμένα με τις Ασιατικές χώρες. Η νέα αυτή προσέγγιση , βέβαια, η οποία τίθεται υπέρ του Προέδρου Πούτιν του παρέχει έτσι τη δυνατότητα να διατηρήσει την κατάσταση στο εσωτερικό της χώρας σε ηρεμία και να απομακρυνθεί από το Ρωσικό έθνος το αίσθημα της αποτυχίας που του είχε διαχυθεί εξ αιτίας της επέκτασης του ΝΑΤΟ. Ταυτόχρονα, μπορεί να αποτελέσει ως δικαιολογία των πολεμικών συγκρούσεων, οι οποίες επακολούθησαν με τη Ουκρανία αλλά και του ηγεμονικού ρόλου, που επιδιώκει να ανακτήσει η Ρωσία. Θα λέγαμε ότι όλη αυτή η κατάσταση ευνοεί την πολιτική του Προέδρου Πούτιν που είναι αυταρχική και απόλυτη. Ολοκληρώνοντας, φανερώνεται τα τελευταία χρόνια με την εισβολή στην Ουκρανία, ξυπνούν στη Ρωσία ιδέες και αντιλήψεις εμπνευσμένες με το παρελθόν της, με σκοπό να αναβιώσουν τη Ρωσική αυτοκρατορία.

Συμπερασματικά, η θεωρία του Ευρασιανισμού αποτελεί τη θεωρητική βάση πάνω στην οποία η ρωσική ηγεσία επιδιώκει μια νέα ηγεμονία, η οποία συχνά αντιπαραβάλλεται με το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης. Η εισβολή στην Ουκρανία αποτελεί πραγμάτωση της προσέγγισης του Ευρασιανισμού αποσκοπώντας στο να συμπεριλάβει την Ουκρανία στη ζώνη επιρροής της.

Τέλος, αναφορικά με την σχέση της έννοιας του ευρασιανισμού με την Ευρώπη και την Δύση, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ο ευρασιανισμός καταλογίζει υποκρισία της Δύσης στην παγκόσμια εποχή και διατηρεί έναν πολεμικό χαρακτήρα απέναντί της. Αυτός ο πολεμικός χαρακτήρας, θεωρεί τη δυτική κουλτούρα ένα ιστορικά τοπικό και προσωρινό φαινόμενο και επιβεβαιώνει με αυτό τον τρόπο την πολλαπλότητα των κουλτούρων και πολιτισμών που υπάρχουν σε διαφορετικές στιγμές ενός ιστορικού κύκλου (Dugin, 2012).

6.2 Επιδιώξεις της ρωσικής ηγεσίας: Η Αναβίωση της Ρωσικής Αυτοκρατορίας

Ξεκινώντας με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, η Ρωσία εξακολούθησε να αποτελεί τη μεγαλύτερη περιφερειακή δύναμη της περιοχής κατά την μεταβατική περίοδο της δεκαετίας του '90. Βέβαια σημειώθηκε αισθητή υποχώρηση σε όλο το γεωγραφικό εύρος που κάλυπτε τη προηγούμενη σοβιετική επικράτεια. Η περίοδος που η Ρωσία αναδείχθηκε ως αυτοκρατορία ήταν από το 1721 (πολιτειακή μεταρρύθμιση του Μεγάλου Πέτρου[19]) έως το 1917 (Μεγάλη Οκτωβριανή Επανάσταση) (Συλλογικό έργο 2017:89-97). Πιο συγκεκριμένα όσο αφορά την εποχή της Ρωσικής αυτοκρατορίας μπορούμε να τη διακρίνουμε σε δύο μεγάλους περιόδους. Αρχικά η πρώτη, η οποία ξεκινά από τις αρχές του 18ου αιώνα, είχε δύο μεγάλες προσωπικότητες, τον Μέγα Πέτρο και την Μεγάλη Αικατερίνη.[20] Την εποχή εκείνη η Ρωσία κατάφερε να εξασφαλίσει δύο αξιοσημείωτες θαλάσσιες εξόδους, τόσο στη Βαλτική Θάλασσα [21] όσο και στη Μαύρη Θάλασσα.

Στο ξεκίνημα της Ρωσικής αυτοκρατορίας, 1721 έως και το 1762, η κυβέρνηση της Ρωσικής Αυτοκρατορίας βρισκόταν υπό την εξουσία του Οίκου των Ρομανώφ και έπειτα από Χόλσταϊν-Γκότορπ-Ρομανώφ. Η έκταση της Ρωσικής αυτοκρατορίας, στις αρχές του 19ου αιώνα, ξεκινούσε από τον Αρκτικό Ωκεανό στο Βορά μέχρι τη Μαύρη Θάλασσα στο Νότο και από τη Βαλτική Θάλασσα στη Δύση και στον Ειρηνικό Ωκεανό στα Ανατολικά, καθώς και μέχρι την περιοχή της Αλάσκας, έως και το 1867, όπου και η Αλάσκα πουλήθηκε στις ΗΠΑ . Επίσης είχε τον τρίτο μεγαλύτερο πληθυσμό την εποχή εκείνη. Η οικονομία της βασιζόταν κατεξοχήν στην γεωργία. Χαρακτηριστικό της οικονομίας της ήταν ότι καθυστέρησε να εκβιομηχανιστεί σε ότι άφορα εργοστάσια και σιδηρόδρομους.

Η Ρωσική αυτοκρατορία διεξήγαγε πολλούς πολέμους υπό την εξουσία του αυτοκράτορα Πέτρου του Μέγα(1682 – 1785) και με αυτό τον τρόπο κατάφερε να επιτύχει διεύρυνση της αυτοκρατορίας, και να καταστεί έτσι μια μεγάλη ευρωπαϊκή δύναμη. Επίσης την εξουσία του, μεταφέρθηκε η πρωτεύουσα από τη Μόσχα στην Αγία Πετρούπολη και ηγήθηκε μιας πολιτιστικής επανάστασης, που αντικατέστησε μερικά από τα παραδοσιακά και μεσαιωνικά κοινωνικά και πολιτικά ήθη με ένα σύγχρονο, επιστημονικό,

---

[19] Ο μεγάλος Πέτρος ήταν τσάρος του Ρωσικού Βασιλείου για 43 έτη, από το 1682 έως το 1725.

[20] Ήταν Αυτοκράτειρα της Ρωσίας, γερμανικής καταγωγής. Η πολιτική της συνδέθηκε στενά με την αναγέννηση του ελληνικού βίου λόγω της Συνθήκης του Κιουτσούκ-Καϊναρτζή (1774).

[21] Ο έλεγχος της Βαλτικής κατάφερε να επιτευχθεί μέσω της διεξαγωγής του Μεγάλου Βόρειου Πολέμου ανάμεσα στη Σουηδία και μία συμμαχία χωρών με επικεφαλής το Βασίλειο της Ρωσίας.

προσανατολισμένο προς την Ευρώπη, ορθολογικό σύστημα. Από την άλλη η αυτοκράτειρα Αικατερίνη η Μεγάλη, η οποία ηγήθηκε από το 1762 – 1796 σε μια πολύ καλή εποχή, χρυσή εποχή για τη Ρωσία. Προχώρησε σε επέκταση του κράτους με κατακτήσεις, αποικισμό και διπλωματία, συνεχίζοντας ένα έργο, μια αποστολή την οποία είχε ξεκινήσει ο Πέτρος ο Μέγας, προσπαθώντας να υιοθετήσει μια διαφορετική Κουλτούρα, πιο κοντά στα Ευρωπαϊκά δεδομένα.

Η δεύτερη περίοδος, η οποία ξεκίνησε στα μέσα του 19ου αιώνα θεωρήθηκε ως μια περίοδος όπου η Ρωσία απέκτησε κάποια θετικά στοιχεία για την εποχή εκείνη, όπως πολιτικής σταθερότητα, εμφάνιση μιας αρχέγονης εκβιομηχάνισης και ανάδειξη της χώρας σε παγκόσμια υπερδύναμη. Ταυτόχρονα η Ρωσία επέδειξε επιμονή σε κοινωνικοπολιτικές δομές.

Ο αυτοκράτορας Αλέξανδρο Β’, κατά τη περίοδο 1855 -1881, ήταν αρκετά προοδευτικός και προχώρησε σε πολλές μεταρρυθμίσεις. Το κύριο έργο του αποσκοπούσε στην προστασία των Ορθόδοξων Χριστιανών από την Οθωμανική αυτοκρατορία. Η ρωσική αυτοκρατορία είχε το πολίτευμα της απόλυτης μοναρχίας μέχρι και την επανάσταση του 1905 όπου μετατράπηκε σε συνταγματική.

Οι κοινωνικοπολιτικές δομές αφορούσαν τον πληθυσμό της Ρωσίας, όπου το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού ήταν αγρότες. Υπήρχαν οι μεγάλοι γαιοκτήμονες, ο οποίοι είχαν τα περισσότερα και πιο εύφορα στρέμματα και οι καλλιεργητές οι οποίοι ζούσαν σε άθλιες συνθήκες. Το γεγονός αυτό προκάλεσε εξεγέρσεις. Εξεγέρσεις όμως προκλήθηκαν και από τους εργάτες στο βιομηχανικό κλάδο της χώρας, οι οποίες πολλές φορές ήταν και αιματηρές (Λούξεμπουργκ, 1980). Χαρακτηριστική είναι η δολοφονία αμάχων εργατών κατά τη διάρκεια ειρηνικής διαμαρτυρίας στην πρωτεύουσα, Πετρογκράντ (νυν Αγία Πετρούπολη), που έγινε γνωστή και ως Ματωμένη Κυριακή ή Κόκκινη Κυριακή, στις 9 (22) Ιανουαρίου 1905, γεγονός που προκάλεσε την επανάσταση.

Επίσης ακολούθησε ακόμα ένα φαινόμενο επανάστασης καθώς η κατάσταση στη Ρωσία μετά το τέλος του Α’ Παγκοσμίου Πολέμου αντί να βελτιωνόταν αυτή χειροτέρευε. Η Ρωσία στο εσωτερικός της βρισκόταν σε επιστράτευση, γεγονός που είχε παραλύσει την οικονομία, κάνοντας τις ζωές πολλές ανθρώπων εξαθλιωτικές. Παράλληλα ο ρωσικός στρατός δεν είχε ούτε εκτός συνόρων επιτυχή αποτελέσματα. Όλες αυτές οι καταστάσεις οδήγησαν σε μία νέα επανάσταση. Γεγονός που οδήγησε κιόλας τον Τσάρο, Νικόλαο το Β΄

σε παραίτηση τον Μάριο του 1917. Αυτή η νέα Επανάσταση που διαδραματίστηκε στην Πετρούπολη , στις 25-26 Οκτωβρίου του 2017, έμεινε γνωστή ως Οκτωβριανή. Ακόμα την περίοδο εκείνη έχουμε τη δημιουργία του πρώτου κομμουνιστικού κράτους στον κόσμο, το οποίο ήταν ο πολιτικός φορέας της Δικτατορίας του προλεταριάτου όπως εφαρμόστηκε στην Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών με ηγέτη το Βλαδιμίρ Ίλιτς Λένιν. Πλην των δύο αυτών επαναστάσεων που αποτελούσαν αρνητικά στοιχεία της Ρωσίας, η άνοδος της Ρωσικής Αυτοκρατορίας οφειλόταν στην παρακμή των γειτονικών αντίπαλων δυνάμεων της, οι οποίες εκείνη την εποχή ήταν η Σουηδική αυτοκρατορία, η Πολωνική – Λιθουανική Κοινοπολιτεία, η Περσία καθώς και η Οθωμανική αυτοκρατορία. Σημαντικός ήταν ο ρόλος της Ρωσίας καθώς αποτέλεσε εμπόδιο στις φιλοδοξίες του Ναπολέοντα, να κυριαρχήσει στην Ευρώπη και να επεκταθεί στα δυτικά και στα νότια. Τέλος, η κατάρρευση επήλθε τον Φεβρουάριο του 1917.

Ως κληρονόμος της Ρωσικής Αυτοκρατορίας της Τσαρικής περιόδου, αποκαλείται συχνά από τις δυτικές χώρες ως ιμπεριαλιστική και αποικιακή δύναμη. Στη σύγχρονη εποχή και μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ, η Ομοσπονδία της Ρωσίας πέρασε μια περίοδο δύσκολη , όσον αφορά την οικονομία αλλά και όσο αφορά τη σταθερότητα του πολιτικού συστήματος. Βέβαια, κατόπιν της ανάληψης των προεδρικών καθηκόντων από τον Πρόεδρο Πούτιν, η Ρωσία έκανε φανερή την πρόθεση της για ειρηνική σύμπλευση με τη Δύση με σκοπό η Ρωσία να ενσωματώσει τις αναπτυξιακές πρακτικές της Δύσης (Kuchins & Zelevev 2012). Μόλις όμως η Ρωσία, κατάφερε ξανά να σταθεροποιείται, στα μέσα της δεκαετίας του 2000 στο διεθνές στερέωμα ως ένα ισχυρό κράτος, άρχισε η να προωθείται η Ευρασιανική προσέγγιση, όπως αναφέραμε παραπάνω.. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι ο Πρόεδρος Πούτιν, τοποθετούσε την Ρωσία μέσα στην Ευρώπη ως μια χώρα που έχει τη μοναδικότητα της και μάλιστα ότι αποτελεί μια χώρα με χριστιανικές αξίες, αναφέροντας ότι οι υπόλοιπες χώρες στην Ευρώπη δεν τηρούν ευλαβικά όλες αυτές τις αξίες (Larson & Shevchenko, 2014).

Βέβαια η Ρωσία όλα αυτά χρόνια επιδιώκει εσωτερική και εξωτερική ενδυνάμωση. Η εισβολή και ο πόλεμος στην Ουκρανία είναι προοίμιο των ιμπεριαλιστικών και διαρκών αυξανόμενων προθέσεων της Ρωσίας. Πρόκειται για μια εσωτερική και ιστορική ανάγκη των Ρώσων να κυριαρχήσουν στο εγγύς εξωτερικό τους, να αποκτήσουν ξανά δύναμη και κύρος , αναβιώνοντας ξανά τη Ρωσική αυτοκρατορία. Η ανάγκη και η επιθυμία αυτής της Ρωσίας, άρχιζε να διαφαίνεται ξανά με την έλευση στην προεδρία της χώρας του Βλαντιμίρ Πούτιν. Ο οποίος δεν επιθυμεί μια ενδεχόμενη δυτική επέκταση της Ουκρανίας και

συμμετοχής της στους διεθνείς οργανισμούς του ΝΑΤΟ και της ΕΕ αλλά να παραμείνει στη ζώνη επιρροής της Ρωσίας.. Η Ρωσία επιδιώκει την επάνοδο της στο διεθνές στερέωμα, ξεκινώντας με το να θέσει υπό την επήρεια της πρώτα τις χώρες που βρίσκονται κοντά της και ανήκαν στην πρώην ΕΣΣΔ και οι οποίες επηρεάζουν άμεσα την επιβίωση της Ρωσίας.

Ο ρόλος και οι αντιλήψεις του Πούτιν στην προσπάθεια αναβίωσης του μεγαλείου της ρωσικής αυτοκρατορίας είναι καθοριστικός. Κατά τη διάρκεια της Προεδρίας του, η Ρωσική εξωτερική πολιτική παρουσιάζει ευελιξία, ψυχρή λογική πέρα από συναισθηματισμούς και στερεότυπα, εμμονές και αγκυλώσεις του παρελθόντος. Στοχεύει να επιτύχει βαθύτερους στόχους όπως είναι η προάσπιση των ρωσικών εθνικών συμφερόντων, όπως η διατήρηση της εδαφικής ακεραιότητας αλλά και επέκταση της, πρωτοκαθεδρία στο μετα – Σοβιετικό χώρο, αύξηση της ισχύος της παγκοσμίως. Πετυχαίνοντας αυτούς τους στόχους, επιδιώκει να επιτύχει την ανάδειξη της Ρωσίας ως «Μεγάλη Δύναμη», δημιουργώντας έτσι ένα ισχυρό κράτος που θα οδηγήσει στην αναβίωση της Ρωσικής Αυτοκρατορίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η οξεία αντιπαράθεση Ρωσίας - Ουκρανία διαρκεί από το 2014. Αποκορύφωμα της αντιπαράθεσης μεταξύ των δυο χωρών είναι η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία ή αλλιώς «η ειδική στρατιωτική επιχείρηση στην Ουκρανία» η οποία ξεκίνησε στις 24 Φεβρουαρίου 2022, κατόπιν εντολής του Προέδρου της Ρωσίας, Βλαντιμίρ Πούτιν, η οποία εξακολουθεί να βρίσκεται σε εξέλιξη ακόμα και σήμερα. Πρόκειται για την κορύφωση μιας εμπόλεμης σύγκρουσης, η οποία είναι αποτέλεσμα μια μακροχρόνιας αντιπαράθεσης και τριβής των δυο χωρών, μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ το 1991, όταν η Ουκρανία έγινε

ανεξάρτητο κράτος. Στα τέλη του 2021, η Ρωσία ξεκίνησε τη συγκέντρωση μεγάλων στρατευμάτων στα σύνορα με την Ουκρανία. Παρόλο που γίνονταν προσπάθειες εύρεσης συμβιβαστικής λύσης ανάμεσα στις δυο χώρες, οι σχέσεις επιδεινώθηκαν και γρήγορα ξεκίνησαν συγκρούσεις μεγάλου εύρους, με τη Ρωσία να οδηγείται σε κλιμάκωση της μέχρι τώρα κατάστασης, ξεκινώντας πόλεμο έναντι της Ουκρανίας τον Φεβρουάριο του 2022.

Η ενέργεια αυτή της εισβολής της Ρωσίας οφείλεται σε μία σειρά από αιτίες. Βέβαια η απάντηση δεν είναι εύκολη και η υπεραπλούστευση σίγουρα δεν βοηθά στη σωστή διάγνωση των αιτιών. Αρχικά φαίνεται μια διατάραξή ισχύος μεταξύ Ουκρανίας και Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε συνεργασία μεταξύ τους και Ρωσίας. Η προσπάθεια της Ρωσίας ήταν επαναλαμβανόμενη, αδιάκοπη εδώ και οκτώ χρόνια για προσπάθεια κατάληψης είτε τμημάτων, πόλεων, περιοχών της Ουκρανίας, αρχίζοντας με την ενσωμάτωση της Κριμαίας το 2014 και τη αυτονομία μέρους των περιοχών του Ντονμπάς στην Ανατολική Ουκρανία. Αυτό προκλήθηκε λόγω ότι η Ουκρανία έως και το 1991 και τη διάλυση της ΕΣΣΔ, όταν και απέκτησε την ανεξαρτησία της, ήταν μέρος της Σοβιετικής Ένωσης. Στο έδαφος της ζει ακόμη και σήμερα ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού της Ουκρανίας, το οποίο είναι Ρωσόφωνο. Παράλληλα, η κυβέρνηση της Ρωσίας εκτίμησε πως οι αλλαγές που προκλήθηκαν στο παγκόσμιο στερέωμα τα χρόνια, τα οποία διανύθηκαν και η υπάρχουσα κατάσταση ήταν ιδιαίτερα ευνοϊκή για υλοποίηση μιας στρατιωτικής επιχείρησης, κατάληψης μεγάλου τμήματος ή περιοχών της Ουκρανίας, το οποίο σύμφωνα με βάση της αφήγησης που έχει κατασκευάσει η Ρωσία, θεωρεί ότι της ανήκει.

Οι Δυτικές χώρες της Ευρώπης, θεωρούν την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία ότι μελλοντικά πιθανόν να επηρεάσει την εξωτερικής τους Πολιτική. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) καταδίκασε συστηματικά την εισβολή αυτή, επιβάλλοντας κυρώσεις κατά της Ρωσίας. Επίσης, όποιες χώρες της Ένωσης επιθυμούν, προσφέρουν οποιαδήποτε είδους βοήθεια στην Ουκρανία.

Χαρακτηριστικό στοιχείο, το οποίο πρέπει να αναφερθεί είναι ότι έπειτα από τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, η Ρωσία δεν ασχολήθηκε ιδιαίτερα με το γεγονός αυτός. Παρόλο την απώλεια της Ουκρανίας από την άμεση ζώνη επιρροής της Ρωσίας. Αυτό συνέβη διότι την περίοδο εκείνη η Ρωσία δεν ήταν ιδιαίτερα ισχυρή. Ήταν «ταλαιπωρημένη - κατεστραμμένη» λόγω της κομμουνιστικής εξουσίας που είχε παρέλθει. Επίσης, το διάστημα εκείνο η Ρωσία δεν ήταν σε θέση να ανταγωνιστεί τις ΗΠΑ. Όμως με το πέρασμα των χρόνων κατάφερε να αναπτυχθεί τόσο οικονομικά όσο και στρατιωτικά.

Επίσης η Ουκρανία, όπως και το Αζερμπαϊτζάν, η Νότια Κορέα, η Τουρκία και το Ιράν, αποτελούν σημαντικές γεωστρατηγικές χώρες. Με αυτό τον τρόπο, μια ενδεχόμενη κατάληψη της Ουκρανίας ή μεγάλου τμήματος της Ουκρανίας καθώς και η διατήρηση της θα προσφέρει πολλά οφέλη και πλεονεκτήματα στη Ρωσία . Για αυτό η Ρωσία, τα τελευταία χρόνια κάνει επίδειξη των στρατιωτικών δυνάμεων της.

Ακόμα, η Μόσχα έβλεπε τις προσπάθειες του Προέδρου της Ουκρανίας, Βολοντίμιρ Ζελένσκι να καταστεί η χώρα του μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΝΑΤΟ όχι μόνο με μεγάλη καχυποψία, αλλά είχε εκδηλώσει πολλές φορές τη πλήρη αντίθεσή της. Από την άλλη μεριά το Κίεβο επεδίωκε να αποκτήσει στρατιωτική και οικονομική ισχύ ώστε να είναι σε θέση να αντισταθεί στην επιρροή της Ρωσίας και να αποτρέψει να γίνει ένα κράτος, το οποίο θα είναι υποχείριο της Ρωσίας αλλά μια ανεξάρτητη χώρα. Γεγονός, το οποίο προβλημάτισε τη Μόσχα για πολλούς λόγους και για αυτό επιθυμεί την κατάληψη της Ουκρανίας. Θεωρεί ότι μια ενδεχόμενη απώλεια της Ουκρανίας από τη σφαίρα επιρροής της, ίσως αποβεί μοιραία και καταστροφική, καθώς η Ουκρανία αποτελεί το δεύτερο μεγαλύτερο κράτος από πλευράς οικονομίας, πληθυσμού και στρατιωτικής δύναμης από τα κράτη της ΚΑΚ. Επίσης, η Ουκρανία αποτελεί ένα σημαντικό εμπορικό εταίρο, με ιδιαίτερη αυξημένη οικονομική δραστηριότητα. Συνεπώς όλα αυτά τα χρόνια οι δύο χώρες αλληλοεπηρεάζονται σε όλους τους τομείς. Όμως το πιο βασικό είναι ότι η Ρωσία χωρίς την Ουκρανία παύει να αποτελεί μία αυτοκρατορία, αλλά με την Ουκρανία υποταγμένη, η Ρωσία καθίσταται αυτομάτως αυτοκρατορία.

Το βασικότερο όμως θέμα, το οποίο προβληματίζει τη Ρωσία, είναι η προσπάθεια της Ουκρανίας να ενταχθεί Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ καθώς και δευτερευόντως στην ΕΕ. Γεγονός, το οποίο θα αποτελέσει τεράστιο πλήγμα για τη Ρωσία καθώς η ρωσική ηγεσία θεωρεί ότι απειλείται η ασφάλεια της χώρας και εμφανίζεται μια άμεση πρόκληση που ενδεχομένως να επηρεάσει τα συμφέροντας της, στη προσπάθεια να καταστεί εκ νέου μια μεγάλη δύναμη. Για το λόγο αυτό η Ρωσία, έδειξε την έντονη αντίδρασή της σε μια τέτοια προοπτική, πρώτον με την εισβολή και συνακόλουθα την ενσωμάτωση της Κριμαίας το 2014, δεύτερον με την πλήρη υποστήριξη που έδωσε στους ρωσόφωνους που ήταν υπέρ της στις επαρχίες του Ντονμπάς της Ανατολικής Ουκρανίας και τέλος με τη στρατηγική επιλογή της εισβολής του Φεβρουαρίου 2022 .

Βέβαια, η εδαφική επέκταση της Ρωσίας επί Προεδρίας Βλαντιμίρ Πούτιν, δεν ήταν σαν πράξη αποδεκτή από καμία χώρα που συνορεύει με τη Ρωσία και τις οποίες

θεωρεί κρίσιμες για τη δική της ασφάλεια, όπως η Γεωργία και η Ουκρανία. Δεν ήταν αποδεκτή ούτε και από τη Δύση και από μεγάλο μέρος της διεθνούς κοινότητας. Ωστόσο, από την άλλη πάλι μεριά η ΕΕ ακόμα και σήμερα, δεν είναι σε θέση να ασκήσει μια εξωτερική πολιτική έναντι της Ρωσίας, λόγω παλαιότερων ιστορικών εμπειριών καθώς και οικονομικών συμφερόντων πολλών κρατών μελών της ΕΕ.

Φανερώνεται, επομένως, ότι για αυτή τη στάση και συμπεριφορά της Ρωσίας υπάρχουν βαθύτερες αιτίες, εθνικά συμφέροντα αλλά και συγκεκριμένες εθνικές επιδιώξεις. Σύμφωνα με την προσέγγιση του νεοκλασικού ρεαλισμού η εξήγηση των αποφάσεων της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους πρέπει να είναι αντικειμενική και ταυτόχρονα εκλεκτική και να στηρίζεται σε ποιοτικά πλούσια έρευνα. Μια τέτοια έρευνα μπορεί να προσδιορίσει ποιος ή ποιοι παράγοντες επενεργούν στη μορφοποίηση της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους, όπως η πολιτική κουλτούρα, η ιδεολογία, οι αντιλήψεις των υπεύθυνων για τη λήψη αποφάσεων και ειδικότερα της πολιτικής ηγεσίας είναι το αποτέλεσμα των δράσεων αυτών και κάτω από ποιες συνθήκες.

Βασιζόμενη η διπλωματική εργασία και στα βασικά θεμέλια της νεορεαλιστικής προσέγγισης έδειξε ότι ανάμεσα στα βασικά αίτια – πέρα από το φόβο της μεταβολής της γεωπολιτικής ισορροπίας με ενδεχόμενη ένταξη της Ουκρανίας στη Δύση - για τη ρωσική εισβολή είναι η επικράτηση της ιδεολογίας του ευρασιανισμού και η επιθυμία της πολιτικής ηγεσίας της Ρωσίας και κυρίως του Προέδρου Πούτιν να αναβιώσει τη ρωσική αυτοκρατορία. Με την κατάρρευση της ΕΣΣΔ, εμφανίστηκε στο προσκήνιο ξανά ο Ευρασιανισμός, μέσω του οποίου η Ρωσία προσπαθεί να επιτύχει τη ρωσική αναγέννηση. Ο Ευρασιανισμός, που πήρε τη μορφή μιας γεωπολιτικής ιδεολογίας που αποβλέπει στη δημιουργία ενός ρωσικού μεγάλου κράτους, το οποίο θα είναι ανεξάρτητο σε πολλούς τομείς, με επιρροή σε άλλες γειτονικές χώρες . Παράλληλα, είναι εμφανής η πολιτική βούληση της σημερινής ηγεσίας της Ρωσίας, να δημιουργήσεις τις κατάλληλες προϋποθέσεις ώστε να αναβιώσει τη παλιά Ρωσική Αυτοκρατορία. Η επιδίωξη αυτή σε πολλές περιπτώσεις έρχεται σε σύγκρουση με τα περισσότερα γειτονικά κράτη αλλά και γενικότερα με τη Δύση. Απαραίτητο σε όλο αυτό το σχέδιο βέβαια είναι η Ουκρανία, να αποτελεί μέλος της Ευρασίας, στη ζώνη επιρροής της Ρωσίας, έτσι ώστε η Ρωσία να καταστεί ακόμα ισχυρότερη.

Από την άλλη μεριά, το ουκρανικό εθνικό συμφέρον απαιτεί η χώρα να παραμείνει ανεξάρτητη και να αποκτήσει αυτοσεβασμό στην παγκόσμια κοινότητα ώστε να καταφέρει να ξεπεράσει κάθε εμπόδιο και να διατηρήσει την πλήρη κυριαρχία της έναντι της Ρωσίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση:

Anieri A. (1997), "Dilemmas of interdependence: Autonomy, prosperity, and sovereignty in Ukraine's Russia Policy", *Problems of Post-Communism"*, Vol.44,No.1.

Baylis, J., & Smith, S., & Owens, P. (2008). *The globalization of world politics*, New York: Oxford University Press Inc.

Bhattacherjee, A. (2012). *Social science research: Principles, methods, and practices*. Global Text Project. Ανακτήθηκε από:

https://digitalcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=oa_textbooks

Brzezinski, Zbigniew (1994), "*The Premature Partnership*", *Foreign Affairs*, Vol. 73, No. 2.

Bukkvoll T. (1997), "Ukraine and NATO. The Politics of Soft Cooperation*", Security Dialogue*, Vol.28, No.3.

Cohen,B. (2003), *Geopolitics of the World System*, New York: Rowman & Littlefield Publishers.

Chatham House (2020), The Minsk Conundrum: Western Policy and Russia's War in Eastern Ukraine.

Ανακτήθηκε από: https://www.chathamhouse.org/2020/05/minsk-conundrum-western-policy-and-russias-war-eastern-ukraine-0/minsk-2-agreement

Council of the EU (2014), *Council stands by Kiev for free and fair presidential elections*, Foreign Affairs Council.

Dobriansky, P. J, "U.S.-Ukrainian Relations in the 1990's: A view from Washington» in S.L.Wolchika & V.Zviglyanich (2000) (eds), *Ukraine. The Search for a National Identity*",Oxford: Rowman &Littlefield Publishers, INC.

Dugin,A.(2012), *The Fourth Political Theory*, London:Arktos.

Felshtinsky, U. & Stanchev, M.G. (2015), *World War III: The Battle for Ukraine*, Oxford: Blackwell.

Filis, C. &, Dimopoulos, D, & Karagiannopoulos, P. *The Implications of the Ukrainian Crisis in the International System and the Choices of the Parties Involved*, Institute of International Relations, Panteion University Athens, https://ininet.org/dr-constantinos-filis-dimopoulosdimosthenis-karagiannopoulos.html/

Georges, N. et al. (1998), "Russia-Eurasia according to Savitsky", *Cahiers de Géographie du Québec*, Vol.42, No.115.

Gorodetsky, G. (2003), R*ussia between East and West: Russian Foreign Policy in the Threshold of the Twenty First Century*, London: Frank Cass.

Higgins, A. & S.Erlange (2014) "Gunmen Seize Government Buildings in Crimea" , *The New York Times* 27.2.2014 Αναρτήθηκε από : https://www.nytimes.com/2014/02/28/world/europe/crimea-ukraine.html

ITAR-TASS (1994), 26/11/94, στοT. Kuzio (1998), "Ukraine and NATO: The Evolving Strategic Partnership".p.14.

Ivanov, I. S. (2002), *The New Russian Foreign Policy*, Washington DC: Nixon Center and Bookings Institution Press.

Khodunov, A. (2022) "Societies and political orders in transition, The Orange revolution in Ukraine"

Αναρτήθηκε από : https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-86468-2_19.

Kristiansen, S.J. & S. Rise (2013), *Key Theological Thinkers: From Modern to Postmodern*, Burlington :Ashgate Publishing.

Kuchins, A. & I. Zelevev I. (2012), *Russian Foreign Policy: Continuity in Change*, New York: Routledge.

Kumar, N. (2014), *Asia in Post-Western Age*, New Delhi: KW Publishers Pvt Ltd.

Kuzio, T. (2003), "*EU and Ukraine: a turning point in 2004? ISS-EU Occasional Paper* ", Paris: Institute for Security Studies-EU.

Kuzio, T. (1998), "Ukraine and NATO: The Evolving Strategic Partnership", *The Journal of Strategic Studies*, Vol.21, No.2.

Kuzio, T. (1997): *Ukraine under Kuchma.Political Reform, Economic Transformation and Security Policy in Independent Ukraine*,London: Palgrave MacMillan.

Larrabee S. (1998), "Ukraine's Place " in L. A. Hajda (ed.), *Ukraine in the World: Studies in the International Relations and Security Structure of a Newly Indepentent State*, Cambridge, Mass. :Harvard Ukrainian Research Institute Publications Office.

Larson D. & Shevchenko,A. (2014), "Russia Says no: Power, status and emotions in foreign policy", *Communist and Post-Communist Studiesm* Vol.47, No.3-4.

Laruelle,M. (2008), *Russian Eurasianism : An ideology of Empire*. Baltimore:The Johns Hopkins University Press.

Menon R. & E.B. Rumer (2015), *Conflict in Ukraine*, Cambridge, Mass: The MIT Press.

Pedi R (2020), " Small states in Europe as a buffer between East and West". in G. Baldacchino & A. Wivel (eds.). *Research Handbook on the Politics of Small States*. Cheltenham: Edward Elgar Publishers.

Pizzolo P. (2020), *Eurasianism: An Ideology for the Multipolar World*, London: Lexington Books.

Putin V. (2011), “A new integration project for Eurasia: The future in the making”. *Izvestia*, 310.211 Ανακτήθηκε από: https://russiaeu.ru/en/news/article-prime-minister-vladimir-putin-new-integration-project-eurasia-future-making-izvestia-3-

Sériot, P. (2014), *Structure and the Whole: East, West and Non-Darwinian Biology in the Origins of Structural Linguistics*, Boston: Walter De Gruyter.

Tarayuk, B. (1995) σε συνέντευξη στη M.Jung (1995) , “A new Concept Of European Security”, *Transition* ,Vol.1, No13.

Tchoubarian, A. (1994), *The European Idea in History in the Nineteenth and Twentieth Centuries: A View from Moscow*, Essex: Frank Cass,

White, S. & McAllister, I & Feklyunina,V. (2010), “ Belarus, Ukraine and Russia:East or West?”, ,*The British Journal of Politics and International Relations,* Vol. 12, No. 3, pp. 344-367.

Ανακτήθηκε από: doi: 10.1111/j.1467-856X.2010.00410.x BJPIR: 2010 VOL 12, 344–367.

Zakaria, F. (1998), *From wealth to power. The unusual origins of America's world role*. Princeton: Princeton University Press.

Ελληνόγλωσση:

Commented [X1]: ΝΑ ΓΙΝΕΙ Η ΣΤΟΙΧΙΣΗ ΟΠΩΣ Η ΑΓΓΛΙΚΗ

Βαρβαρούσης Π. (1995), *Ανάλυση της εξωτερικής πολιτικής*, Αθήνα: Εκδόσεις Καρδαμίτσα.

Brzezinski, (1998) Z., *Η μεγάλη σκακιέρα*, Αθήνα: Νέα Σύνορα.

Γκόφας, Α. (1998), «Επαναπροσδιορίζοντας τις σχέσεις Ρωσίας- Ευρώπης στον μετα-ψυχροπολεμικό κόσμο: Προς μια νέα σύγκρουση ή προς την ανάδυση μιας συνεργασίας», *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης,* Τεύχος 12.

Ζαφειρόπουλος, Κ. (2015*) Πως γίνεται μια επιστημονική εργασία;, επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Λούξεμπουργκ, Ρ. (1980), *Η Ρωσική Επανάσταση*, Αθήνα: Εκδόσεις Ύψιλον.

Μπόλαρης, Λ. (2014), *Ουκρανία: Σταυροδρόμι Ιμπεριαλιστικών Ανταγωνισμών*, Αθήνα: Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο.

Συλλογικό έργο (2017), *1917: Η πορεία προς την Οκτωβριανή επανάσταση*, Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή.

Τριανταφυλλίδης Δ.Β. (2022), *Η αυτοκρατορική νοσταλγία της Ρωσίας – Ο ευρασιανικός πειρασμός,* Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη.

Χατζημήτρου Ε. (2022), *Από την κρίση στην Ουκρανία, στον πόλεμο με την Ρωσία: Τα αίτια και η στρατηγική σημασία*, Διπλωματική Εργασία, Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Διαθέσιμο στο : https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/27302/1/ChatzimitrouEfstratiosMsc2022.pdf